ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
Інститут дистанційного навчання

На правах рукопису

І.Біла

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Соціальна діяльність, спрямована на залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської роботи

подається на здобуття

ступеня вищої освіти «Магістр»

Спеціальність «Психологія»

Науковий керівник

_____ Доц. Гасюк Л.М.

«____»_____ 2026р.

Виконано студенткою групи

ТУчс-08-24 $М_1$ПС (2.0 здс)

_____

Рукопис закінчено _____

2026

ЗМІСТ

ВСТУП 3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНОЇ МОЛОДІ ДО ВОЛОНТЕРСТВА……..…….....7
1.1. Історичний розвиток досліджень соціальної роботи щодо залучення молоді з числа внутрішньо переміщених осіб до волонтерської діяльності……7
1.2. Конкретизація ключових термінів дослідження: «соціальна робота», «технології соціальної роботи», «волонтерська діяльність», «інтеграція», «молодь з числа внутрішньо переміщених осіб»……12
1.3. Засади та підходи до вивчення соціальної роботи щодо залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності……17
1.4. РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНОЇ МОЛОДІ ДО ВОЛОНТЕРСТВА 23
2.1. Соціально-психологічні характеристики місцевої та внутрішньо переміщеної молоді та підходи до їхнього залучення до волонтерської діяльності в громадських і благодійних організаціях…….……...23
2.2. Узагальнений опис соціальної роботи щодо залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності……31
2.3.«Школа волонтера» як інструмент соціальної роботи для залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності……...39
РОЗДІЛ 3. СТВОРЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЩОДО ЗАЛУЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 46
2.1. Порівняльний аналіз застосування технології соціальної роботи із залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства у БО «Небайдужі Черкаси» та волонтерському центрі «Наш батальйон»……...46
3.2. Пропозиції щодо вдосконалення технології соціальної роботи з метою залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності..... 60
ВИСНОВКИ 65
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ 71

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах триваючої збройної агресії російської федерації проти України волонтерський рух набуває особливої значущості та суспільної актуальності. До волонтерської діяльності активно долучаються представники різних соціальних груп, що свідчить про високий рівень громадянської свідомості та готовність надавати допомогу людям, які опинилися у складних життєвих обставинах. Волонтерство виступає не лише ефективним механізмом підтримки постраждалого населення, а й важливим чинником формування активної громадянської позиції та розвитку соціальної відповідальності.

Особливо важливим є залучення до цієї діяльності молоді. У сучасних умовах волонтерство відіграє ключову роль у наданні допомоги як військовим, так і внутрішньо переміщеним особам, які були вимушені залишити свої домівки через воєнні дії. Водночас така діяльність має виражений просоціальний характер, адже сприяє розвитку емпатії, відповідальності та інших позитивних особистісних якостей. Надзвичайно важливо забезпечити включення внутрішньо переміщеної молоді у суспільні процеси, одним із ефективних способів чого є участь у волонтерських ініціативах.

Соціальна робота, спрямована на залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності, є дієвим інструментом у вирішенні зазначених завдань. Вона сприяє організації молоді, її соціальному становленню, розвитку професійних компетентностей та підвищенню рівня соціальної активності.

Проблематика волонтерства в Україні досліджувалася як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Зокрема, у працях О.В. Безпалько, Н.В. Заверико, Н.Д. Янц розкриваються історичні аспекти становлення поняття «волонтерство» та особливості його розвитку в Україні. Зміст, форми та напрями волонтерської

діяльності досліджувалися у роботах К.О. Безпалової, О.Г. Зими, Т.Л. Лях та І.Д. Звєрєвої.

Окрему увагу дослідники приділяють проблемі залучення молоді до волонтерської діяльності. У наукових працях розглядається роль волонтерства у процесі соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб, їх адаптації та інтеграції в нові умови життя. Зарубіжні науковці, зокрема Р.О. Лінч, С.Р. Маккарлі та Л.П. Питка, зробили вагомий внесок у розвиток теоретичних засад волонтерства, визначивши його сутність, принципи та ключові характеристики.

Соціальна робота як професійна діяльність спрямована на створення сприятливих умов життєдіяльності людини та узгодження її потреб із потребами суспільства. Її реалізація здійснюється через систему соціальних технологій, які особливо важливі у процесі залучення місцевої та внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства.

В Україні соціальна робота із залучення молоді ВПО до волонтерської діяльності потребує подальшого поглибленого вивчення, оскільки від рівня професійної підготовки волонтерів значною мірою залежить якість надання соціальної допомоги різним категоріям населення.

Крім того, значна частина волонтерів бере участь у діяльності як державних, так і недержавних організацій, що підкреслює їх важливу роль у системі соціальної підтримки населення в різних регіонах України. Саме цим зумовлена актуальність даного дослідження.

Проблемна ситуація полягає в тому, що внутрішньо переміщена молодь, яка зазнала впливу воєнних дій та зміни соціального середовища, потребує комплексної підтримки для успішної адаптації. Волонтерська діяльність може стати ефективним засобом її соціальної інтеграції. Водночас для цього необхідно розробити дієві технології залучення молоді до волонтерства, включаючи освітні програми, тренінги та розвиток соціальних навичок.

Об’єкт дослідження - внутрішньо переміщена молодь.

Предмет дослідження - соціальна робота щодо залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності.

Мета дослідження - проаналізувати технології соціальної роботи, спрямовані на залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства.

Завдання дослідження:

- проаналізувати історію розвитку соціальної роботи щодо залучення ВПО молоді до волонтерства;
- уточнити основні поняття дослідження («соціальна робота», «волонтерство», «залучення», «місцева молодь», «внутрішньо переміщена молодь»);
- розглянути принципи та методи соціальної роботи в даному контексті;
- дослідити соціально-психологічні особливості місцевої та внутрішньо переміщеної молоді та мотиви їх участі у волонтерстві;
- проаналізувати загальні характеристики соціальної роботи із залучення молоді до волонтерства;
- визначити особливості застосування технології «Школа волонтера»;
- дослідити практичний досвід реалізації технологій соціальної роботи в БО «Небайдужі Черкаси» та волонтерському центрі «Наш батальйон»;
- розробити рекомендації щодо вдосконалення технологій залучення молоді до волонтерської діяльності.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що запропоновані рекомендації сприятимуть розвитку сучасних технологій соціальної інтеграції внутрішньо переміщеної молоді через волонтерську діяльність. Також уточнено особливості організації та функціонування «Школи волонтера» як інструменту навчання та адаптації молоді ВПО на базі відповідних організацій.

Гіпотеза дослідження: цілеспрямована соціальна робота здатна підвищити рівень залученості внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності та сприяти її успішній соціальній адаптації в нових умовах.

РОЗДІЛ І
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНОЇ МОЛОДІ ДО ВОЛОНТЕРСТВА

1.1. Історичний розвиток досліджень соціальної роботи щодо залучення внутрішньо переміщеної осіб до волонтерства

Зародження волонтерського руху традиційно пов’язують із 1859 роком, коли під час австро-італо-французької війни почали формуватися перші організовані прояви добровільної допомоги постраждалим. В Україні поява перших волонтерських ініціатив датується 1992 роком, коли свою діяльність розпочали представники Корпусу миру США. Водночас найбільшої суспільної значущості волонтерство набуло в умовах російсько-української війни, що триває з 2014 року й до сьогодні.

Термін «волонтер» походить від латинського *voluntarius*, що перекладається як «добровільний». Відповідно, волонтерська діяльність розглядається як свідома, добровільна допомога окремим особам, групам людей, організаціям або державі. Важливою її ознакою є безоплатний характер здійснення такої діяльності.

Поняття волонтерства можна аналізувати з різних наукових позицій. Передусім його визначають як специфічний вид людської діяльності, який має цілеспрямований і свідомий характер та притаманну йому організаційну структуру. У психологічному та соціальному контексті діяльність розуміють як активну форму поведінки людини, що має усвідомлену мету та певну організацію.

Відповідно до частини першої статті 1 Закону України «Про волонтерську діяльність», волонтерство визначається як добровільна, соціально орієнтована та

неприбуткова діяльність, що здійснюється шляхом надання волонтерської допомоги. Дослідники О. М. Волуйко та О. М. Микитюк уточнюють, що в умовах воєнного стану волонтерська діяльність охоплює добровільну участь громадян та громадських об'єднань у допомозі постраждалим від бойових дій, військовослужбовцям та внутрішньо переміщеним особам. У свою чергу, Ю. В. Кривенко підкреслює, що ключовими характеристиками волонтерства є добровільність, безоплатність, соціальна спрямованість і неприбутковий характер діяльності. Для повного розуміння сутності цього явища важливо враховувати також його основні ознаки.

У дослідженні Р. А. Сербина виділено низку характерних ознак волонтерської діяльності. Зокрема, вона здійснюється без розрахунку на фінансову винагороду та ґрунтується на внутрішніх мотиваційних переконаннях учасників; реалізується у вільний від основної зайнятості час; виступає формою громадської участі в суспільному житті; базується на принципі добровільності. Також до її особливостей належить те, що волонтерська діяльність виконується особами, які є членами відповідних організацій або діють як індивідуальні волонтери, і передбачає надання допомоги іншим людям. Окремо підкреслюється, що правовою основою такої діяльності є укладення договорів про надання волонтерської допомоги та здійснення волонтерської діяльності. Зазначений комплекс характеристик відображає широке коло властивостей волонтерства як соціального явища, що проявляються в процесі його практичної реалізації та визначають його зміст і специфіку.

В Україні активно розвиваються наукові дослідження у сфері волонтерської діяльності. Зокрема, Т. Л. Лях є авторкою низки праць, серед яких навчально-методичний посібник «Менеджмент волонтерських груп від А до Я». У ньому розкриваються теоретичні засади волонтерства, особливості організації волонтерських об'єднань та підготовки їх координаторів. Окремі її дослідження присвячені мотиваційним чинникам участі у волонтерстві та історичному розвитку соціально-педагогічної волонтерської діяльності за кордоном. Ці

напрацювання були використані при розробці практичної частини дослідження, зокрема під час створення моделі «Школи волонтера».

З. П. Бондаренко розглядає волонтерство як форму безоплатної суспільно корисної діяльності, що здійснюється на засадах гуманізму та альтруїзму. На її думку, волонтерська діяльність спрямована на задоволення суспільних потреб без отримання матеріальної винагороди або кар'єрних переваг. Дослідниця також підкреслює, що участь у волонтерстві сприяє особистісному розвитку та соціальній інтеграції громадян. Волонтер визначається як особа, що добровільно бере участь у вирішенні соціально значущих проблем шляхом безоплатної праці.

У межах магістерського дослідження також опрацьовано наукові праці І. Д. Звєрєвої та Г. Лактіонової, зокрема роботу «Підготовка волонтерів та їх роль у реалізації соціальних проєктів». Автори розглядають волонтерство як форму благодійної діяльності, спрямованої на допомогу людям, які перебувають у складних життєвих обставинах. На основі їхніх підходів було уточнено роль «Школи волонтера» як інструменту підготовки та соціалізації молоді, зокрема внутрішньо переміщених осіб.

Також було проаналізовано посібник Н. В. Заверико «Основи управління діяльністю волонтерів», який розкриває особливості організації та координації волонтерських ініціатив.

Аналітична доповідь Д. М. Горєлова та О. А. Корнієвського «Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики» була використана при аналізі сучасних підходів до залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності, з урахуванням як вітчизняного, так і міжнародного досвіду.

У науковому дослідженні О. Г. Зими та В. О. Підгайни «Особливості волонтерства та його розвиток в Україні» розглянуто етапи становлення та еволюції волонтерської діяльності в Україні. Отримані результати дозволили

простежити вплив історичного розвитку волонтерського руху на вдосконалення технологій соціальної роботи, зокрема тих, що спрямовані на залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності.

У межах магістерської роботи також опрацьовано дослідження Н. Д. Янц, яке присвячене теоретичному обґрунтуванню засад волонтерської діяльності. Основні положення цієї праці були використані при висвітленні значення волонтерства як інструменту розв'язання соціальних проблем в українському суспільстві.

Крім того, у роботі А. Бондаренко та Ю. Вдовцової «Посібник з роботи з волонтерами» проаналізовано успішні практики реалізації волонтерських програм. Ці напрацювання були застосовані під час здійснення порівняльного аналізу технологій соціальної роботи, спрямованих на залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської

Узагальнюючи результати аналізу історичного розвитку досліджень технологій соціальної роботи, спрямованих на залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності, можна дійти висновку, що ключову роль у цій сфері відіграє розробка ефективних і практично орієнтованих соціальних технологій. Саме такі інструменти здатні забезпечити розширення участі молоді ВПО у волонтерстві та сприяти їх успішній соціальній адаптації в новому середовищі проживання. Водночас слід зазначити, що зазначена проблематика залишається недостатньо розробленою у вітчизняній науковій практиці, що зумовлює необхідність її подальшого вивчення.

Системні дослідження соціальної роботи щодо залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства в Україні почали активно формуватися після 2014 року, у зв'язку з початком російсько-українського збройного конфлікту. У цей період з'явилися перші наукові напрацювання, присвячені специфіці волонтерської діяльності серед внутрішньо переміщених осіб, зокрема молоді.

Так, у 2015 році було здійснено дослідження «Соціальна робота з внутрішньо переміщеною молоддю в Україні: стан та перспективи», де розглянуто основні виклики та потенційні напрями розвитку соціальної підтримки цієї категорії, у тому числі через волонтерство.

У 2016 році проведено дослідження «Волонтерство як форма соціальної адаптації внутрішньо переміщеної молоді», в якому проаналізовано вплив волонтерської діяльності на процес соціальної інтеграції.

У 2017 році в роботі «Волонтерство з внутрішньо переміщеними особами в Україні: досвід та перспективи» досліджено практичний досвід реалізації волонтерських ініціатив.

У 2018 році у дослідженні «Соціальна робота з внутрішньо переміщеною молоддю в умовах воєнного конфлікту: виклики та перспективи» розкрито проблеми та шляхи удосконалення соціальної роботи в кризових умовах. У 2019 році було проаналізовано вплив волонтерства на процес соціальної інтеграції молоді ВПО.

У 2020 році дослідження зосереджувалися на особливостях волонтерської діяльності в умовах пандемії COVID-19.

У 2022 році наукові розвідки були присвячені новим викликам соціальної роботи в умовах повномасштабної війни та зміненого соціального контексту.

Результати зазначених досліджень засвідчують, що волонтерська діяльність є дієвим механізмом соціальної адаптації та інтеграції внутрішньо переміщеної молоді. Вона сприяє їх включенню у нові соціальні умови, розвитку особистісних і професійних компетентностей, а також формуванню активної громадянської позиції.

У 2023 році наукові дослідження у цій сфері продовжують розвиватися. Серед основних напрямів уваги дослідників можна виокремити:

- вплив волонтерської діяльності на психологічний стан молоді ВПО;
- роль волонтерства у процесах освітньої та професійної адаптації;
- значення волонтерської участі для соціальної інтеграції у приймаючі громади;
- вивчення міжнародного досвіду роботи з внутрішньо переміщеними особами.

Підсумовуючи, слід зазначити, що дослідження соціальної роботи у сфері залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства є динамічним і поступово розширюється, реагуючи на сучасні суспільні виклики. Еволюція наукових підходів свідчить про зростання уваги до цієї проблематики та усвідомлення її соціальної значущості. Разом із розвитком суспільства з'являються нові виклики, але водночас відкриваються додаткові можливості для вдосконалення технологій залучення молоді до волонтерської діяльності.

1.2. Конкретизація ключових термінів дослідження: «соціальна робота», «технології соціальної роботи», «волонтерська діяльність», «інтеграція», «молодь з числа внутрішньо переміщена осіб»

У даній кваліфікаційній роботі використовується система взаємопов'язаних базових понять, серед яких ключовими є: «соціальна робота», «технології соціальної роботи», «волонтерство», «залучення», «молодь», «місцева молодь», «внутрішньо переміщена молодь». Розкриття їх змісту є необхідною умовою для подальшого аналізу проблематики дослідження.

Відповідно до Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», соціальна робота визначається як професійна діяльність, спрямована на попередження, подолання та мінімізацію складних життєвих обставин, а також на сприяння розвитку можливостей сімей, дітей і молоді до самореалізації та повноцінного функціонування в суспільстві. У контексті даного дослідження

соціальна робота розглядається як інструмент залучення внутрішньо переміщеної молоді до суспільно корисної діяльності, зокрема волонтерства.

Поняття «технологія» у загальному розумінні трактується як система знань, методів і способів організації та здійснення певного процесу, спрямованого на якісне перетворення об'єкта впливу. У соціальній сфері дане поняття набуло розвитку через формування концепції соціальних технологій, яка пройшла кілька етапів становлення: від впровадження технічних засобів у навчанні у 1940–1950-х роках до формування соціально-педагогічних технологій у 1970–1980-х роках, що згодом стало підґрунтям для розвитку соціальних технологій у сучасному розумінні.

Технології соціальної роботи визначаються як сукупність методів, прийомів і процедур, які використовуються соціальними працівниками та соціальними службами для поетапного вирішення соціальних проблем і досягнення визначених цілей соціальної підтримки населення [67].

Поняття «технологія» у загальному розумінні трактується як система знань, методів, прийомів і способів отримання, опрацювання та якісного перетворення певного об'єкта або процесу.

Розглядаючи розвиток цього поняття у ширшому контексті, варто звернутися до історії становлення терміна «технологія» та його трансформації у поняття «соціальна технологія». Формування цього наукового напряму відбувалося поступово та умовно поділяється на кілька етапів.

Перший етап (1940–1950-ті роки) характеризувався впровадженням технічних засобів у навчальний процес, зокрема використанням запису та відтворення звуку, що сприяло появі понять «технології в освіті» та «освітні технології».

Другий етап (1950–1960-ті роки) пов'язаний із активним розвитком педагогічних технологій, які почали широко застосовуватися в освітній практиці;

у цей період у науковому обігу закріплюється термін «педагогічна технологія».

Третій етап (1960–1970-ті роки) відзначився розширенням змісту педагогічних технологій та вдосконаленням методів навчання, зокрема переходом від вербальних до аудіовізуальних форм подачі інформації.

Четвертий етап (1970–1980-ті роки) характеризується завершенням наукових дискусій щодо педагогічних технологій і поступовим формуванням поняття «технології соціально-педагогічної діяльності», що стало основою для подальшого розвитку терміна «соціальна технологія».

У сучасному науковому розумінні технологія соціальної роботи визначається як система методів, прийомів і процедур, що використовуються соціальними працівниками або соціальними службами з метою послідовного та ефективного вирішення завдань соціальної роботи.

Одним із ключових понять дослідження є волонтерство, яке в науковій літературі трактується як усвідомлений добровільний вибір особи, що відображає її ціннісні орієнтації та сприяє підвищенню якості життя як самої людини, так і суспільства в цілому. Воно зазвичай реалізується у формі організованої суспільно корисної діяльності в межах проектів і програм, спрямованих на задоволення соціальних потреб і розвиток громадянського суспільства.

Варто зазначити, що поняття «добровільницька діяльність» і «волонтерство» часто використовуються як синоніми, однак це не є повністю коректним. В англомовній науковій традиції для їх розмежування застосовуються два різні терміни. Так, «voluntarism» охоплює ширше коло добровільної активності, яка не пов’язана безпосередньо з державними структурами чи бізнесом, і включає діяльність громадських організацій, локальних спільнот, клубів за інтересами, релігійних об’єднань тощо. Натомість термін «volunteering» використовується для позначення безоплатної діяльності, спрямованої на допомогу іншим людям, і за своїм змістом відповідає українському поняттю «волонтерство». Разом із тим, у зарубіжній науковій літературі ці поняття іноді ототожнюються. Подібний

підхід простежується у працях таких дослідників, як Х. Енхаєр, Л. Саламон, В. Соколовські та інші.

Український соціолог І. Юрченко визначає волонтерство як суспільно корисну безоплатну діяльність, що виступає важливим чинником формування системи духовних, морально-етичних, культурних, соціально-політичних та економічних цінностей. За його спостереженнями, волонтерська діяльність може реалізовуватися у різноманітних формах - від традиційних практик взаємодопомоги до організованих міжнародних рухів, включаючи мобілізацію громадян у періоди кризових ситуацій або стихійних лих.

На думку І. Тохтарьової, волонтерство є механізмом накопичення соціального капіталу та важливим ресурсом соціального, культурного й економічного розвитку суспільства. В умовах ринкової економіки воно сприяє підтриманню рівноваги суспільних відносин, їх гармонізації, а також виступає ефективним інструментом взаємодії між громадянським суспільством і державними інституціями у процесі вирішення соціальних проблем. Крім того, волонтерська діяльність становить основу функціонування значної частини громадських організацій.

В окремих наукових джерелах волонтерство розглядається як форма благодійної діяльності, що здійснюється добровільно та без отримання матеріальної винагороди і ґрунтується на використанні особистого часу, знань та навичок.

Узагальнюючи підходи різних дослідників і норми чинного законодавства України, можна сформулювати таке визначення: волонтерство - це добровільна безоплатна діяльність, у межах якої особа за власною ініціативою спрямовує свій час, знання, навички та інші ресурси на допомогу окремим людям або соціальним групам.

Поняття «інтегрування» у межах даного дослідження трактується як процес включення осіб до участі в певних програмах, проектах або видах діяльності, що може стосуватися як професійної, так і волонтерської сфери.

Важливим для уточнення об’єкта дослідження є також поняття «молодь», яке визначається як соціально-демографічна група осіб віком приблизно від 15 до 35 років. У межах даної роботи молодь розглядається як активний учасник суспільних процесів, зокрема волонтерської діяльності, що сприяє розвитку соціальної сфери.

Волонтер - це фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги. У психологічному аспекті волонтером вважається людина, яка без примусу та на добровільних засадах допомагає іншим у різних сферах життя - від освіти та охорони здоров’я до соціального захисту, екології та роботи з вразливими категоріями населення.

Італійський соціолог Н. Дізіонаріо підкреслює, що волонтер - це громадянин, який керується принципами суспільної солідарності та добровільно долучається до вирішення соціальних проблем, приділяючи особливу увагу підтримці найбільш уразливих груп населення.

На основі узагальнення наукових підходів можна запропонувати таке визначення: волонтер- це особа, яка добровільно бере участь у наданні допомоги іншим людям, використовуючи власний час, знання, навички та ресурси.

Окремо слід розглянути поняття «внутрішньо переміщена молодь» та «місцева молодь».

Внутрішньо переміщена молодь - це категорія молодих людей, які були вимушені залишити своє постійне місце проживання внаслідок збройного конфлікту, насильства або інших небезпечних обставин, але залишилися в межах

власної країни. Для цієї групи характерними є підвищені соціальні ризики та обмежений доступ до ресурсів і соціальних послуг.

Місцева молодь - це молоді люди, які постійно проживають у межах певної територіальної громади (міста, села чи регіону) та є її невід'ємною складовою. Вона може бути представлена різними соціальними групами, мати відмінні інтереси, потреби та рівень соціальної активності.

Основна відмінність між цими двома категоріями полягає в тому, що внутрішньо переміщена молодь пережила вимушену зміну місця проживання та часто стикається з додатковими соціальними труднощами, тоді як місцева молодь перебуває у відносно стабільному соціальному середовищі.

Таким чином, базовими поняттями дослідження виступають: «соціальна робота», «технології соціальної роботи», «волонтерство», «залучення», «молодь», «місцева молодь» та «внутрішньо переміщена молодь», які формують теоретичну основу даної магістерської роботи.

1.3. Засади та підходи до вивчення соціальної роботи щодо залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності.

Під час підготовки магістерської роботи було використано комплекс науково-методологічних принципів, серед яких: принцип об'єктивності, єдності історичного та логічного, системності, діалектичного взаємозв'язку теорії і практики, міждисциплінарності, науковості та цілісності.

Одним із ключових методологічних орієнтирів дослідження виступає принцип об'єктивності. Його сутність полягає у всебічному врахуванні чинників, що впливають на процес формування й розвитку технологій соціальної роботи, зокрема щодо залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської

діяльності. Застосування цього підходу відображено в підрозділі 1.1, особливо під час аналізу наукових праць, присвячених становленню волонтерства.

Принцип поєднання історичного і логічного передбачає інтеграцію історичного розвитку об’єкта дослідження з його теоретичним осмисленням, включаючи структуру, функції та взаємозв’язки, а також визначення перспектив подальшого розвитку. У межах цього дослідження особливу увагу приділено саме історичному аспекту, що знайшло відображення у підрозділі 1.1 при розгляді еволюції технологій соціальної роботи в Україні та за кордоном.

Принцип системності уточнює зміст принципу об’єктивності та акцентує увагу на необхідності комплексного підходу до аналізу досліджуваного явища. Він передбачає розгляд об’єкта як цілісної системи, навіть якщо вона складається з окремих, на перший погляд, не пов’язаних елементів. У процесі дослідження уявлення про об’єкт постійно уточняється, однак зберігає свою цілісність.

Принцип діалектичної єдності теорії та практики розкриває взаємозалежність пізнавальної діяльності та практичного досвіду. Практика виступає критерієм істини, а порушення балансу між теоретичними положеннями і практичним їх застосуванням може ускладнювати вивчення розвитку технологій соціальної роботи, зокрема у сфері волонтерства серед внутрішньо переміщеної молоді.

Застосування принципу міждисциплінарності забезпечує залучення знань із різних галузей науки для більш глибокого аналізу досліджуваної проблематики. Це дозволяє ефективніше дослідити процес становлення технологій соціальної роботи. У роботі цей підхід реалізовано, зокрема, у підрозділі 2.3 під час аналізу системи підготовки волонтерів.

Принцип науковості передбачає необхідність обґрунтованого опису, пояснення та прогнозування явищ і процесів. Його реалізація полягає у використанні результатів наукових досліджень і здатності передбачати можливі

наслідки. Цей принцип було застосовано у вступі та підрозділі 1.1 при аналізі наукових підходів до розвитку соціальної роботи у зазначеній сфері.

Важливим у дослідженні є також принцип цілісності, який вимагає розглядати об’єкт як єдину систему в межах визначених меж. Хоча цілісність має відносний характер, її врахування є необхідною умовою наукового пізнання. Цей підхід використано у підрозділі 1.2 при формуванні авторського визначення на основі існуючих наукових підходів.

Окрім принципів, у роботі застосовано такі методи, як синтез і дедукція. Метод синтезу передбачає об’єднання окремих елементів знання в єдину систему та використовується під час аналізу наукових визначень і формування власних узагальнень. Дедуктивний метод, у свою чергу, дозволяє робити логічні висновки на основі загальних положень і був використаний під час аналізу наукових джерел, зокрема у вступі при обґрунтуванні актуальності дослідження.

У процесі дослідження було використано низку емпіричних методів, зокрема спостереження, анкетування та аналіз документальних джерел.

Спостереження розглядається як спосіб перевірки висунутих гіпотез і проміжних результатів дослідження, що ґрунтується на поєднанні теоретичних знань про об’єкт і практичних відомостей щодо його функціонування. У межах роботи застосовано різні види спостереження: наукове, зовнішнє, вільне та включене.

Наукове спостереження передбачає систематичну фіксацію результатів у спеціальних записах, формулювання гіпотез щодо природи досліджуваних явищ, а також узагальнення отриманих даних і формування висновків. Цей підхід було використано у вступній частині роботи, зокрема під час визначення об’єкта, предмета, мети, завдань і гіпотези дослідження.

Зовнішнє (об’єктивне) спостереження полягає у безпосередньому фіксуванні поведінки та діяльності людей з позиції стороннього дослідника. Воно було застосоване у підрозділі 2.3 під час вивчення діяльності молоді у благодійній організації «Небайдужі Черкаси» та волонтерському центрі «Наш батальйон».

Вільне спостереження не обмежується чітко визначеними процедурами чи програмами, що дає змогу гнучко реагувати на хід дослідження. У роботі цей підхід використовувався у підрозділі 2.3 під час розроблення планів занять, а також у процесі проведення лекцій, семінарів і тренінгів для молоді.

Включене спостереження передбачає активну участь дослідника у досліджуваному процесі. У даному випадку воно застосовувалося у підрозділі 3.1 під час аналізу практичного впровадження технологій соціальної роботи із залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності в зазначених організаціях. Цей вид спостереження був використаний у під час аналізу застосування технології соціальної роботи залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства на практиці БО «Небайдужі Черкаси» та волонтерському центрі «Наш батальйон».

Метод анкетування використовувався з метою з’ясування ставлення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства, визначення їхніх можливостей, обмежень, а також виявлення основних соціальних потреб і проблем.

Аналіз документів передбачав опрацювання різноманітних джерел, зокрема звітів, статистичних матеріалів і наукових досліджень, що дозволило отримати узагальнену інформацію про стан волонтерської діяльності серед внутрішньо переміщеної молоді, а також окреслити їхні потреби та труднощі.

Таким чином, використані принципи та методи дослідження дали змогу простежити, які саме соціальні проблеми в різні історичні періоди сприяли

розвитку технологій соціальної роботи, спрямованих на залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства.

У першому розділі було проаналізовано методологічні засади дослідження соціальної роботи у зазначеному напрямі. Історичний аналіз дозволив виявити основні етапи та тенденції розвитку підходів до цієї проблематики. Уточнення ключових понять - «соціальна робота», «технології соціальної роботи», «волонтерство», «залучення», «молодь», «місцева молодь», «внутрішньо переміщена молодь» - стало важливою основою для подальшого дослідження.

Спираючись на визначені методологічні підходи, було обрано оптимальну стратегію вивчення проблеми залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності. Врахування історичного контексту та розвитку соціальних технологій стало важливим елементом аналізу, а чітке формулювання принципів дослідження сприяло систематизації знань і глибшому розумінню цього явища.

Застосовані підходи створюють підґрунтя для подальших етапів дослідження та розробки соціальних ініціатив, спрямованих на активізацію волонтерства серед внутрішньо переміщеної молоді. Вони також акцентують увагу на необхідності детального вивчення чинників, що впливають на ефективність відповідних соціальних програм.

За результатами першого розділу можна зробити такі висновки: по-перше, проблема залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства в Україні поки що недостатньо досліджена у сфері соціальної роботи; по-друге, аналіз наукових джерел свідчить про відсутність єдиного підходу до трактування поняття «волонтерство». У зв’язку з цим запропоновано авторське визначення: волонтерство - це добровільна благодійна діяльність, у межах якої особа надає допомогу іншим, використовуючи власний час, знання, навички та ресурси без матеріальної винагороди.

РОЗДІЛ ІІ
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНОЇ МОЛОДІ ДО ВОЛОНТЕРСТВА

2.1. Соціально-психологічні характеристики місцевої та внутрішньо переміщеної молоді та підходи до їхнього залучення до волонтерської діяльності в громадських та благодійних організаціях

Молодь становить окрему соціальну групу, якій притаманні такі риси, як енергійність, ініціативність, прагнення до самовизначення та активна участь у суспільному житті. Саме ці характеристики значною мірою визначають їхню мотивацію до волонтерської діяльності. Бажання реалізувати себе, бути соціально залученими та знайти власну ідентичність часто стають ключовими чинниками, що спонукають молодих людей долучатися до волонтерства.

Прагнення до самореалізації підштовхує молодь використовувати волонтерство як можливість розкрити власні здібності, розвинути навички та здобути новий досвід. Завдяки цьому вони можуть не лише реалізувати свій потенціал, а й принести користь суспільству.

Соціальна активність також відіграє важливу роль: молоді люди прагнуть впливати на розвиток суспільства та брати участь у вирішенні актуальних проблем. Волонтерство дає їм відчуття значущості та причетності до важливих змін.

Крім того, потреба у самоідентифікації спонукає молодь шукати своє місце в соціумі та відчувати себе частиною спільноти. Участь у волонтерських проектах відкриває можливості для нових знайомств, обміну досвідом і формування дружніх зав’язків.

Для ефективного залучення молоді до діяльності громадських і благодійних організацій важливо враховувати їхні психологічні особливості та мотиваційні чинники. Необхідно пропонувати цікаві й актуальні програми, які дозволяють реалізувати потенціал молодих людей, а також створювати підтримувальне середовище, де вони відчуватимуть свою цінність.

З огляду на різноманітність мотивів, доцільно розробляти гнучкі волонтерські програми, що відповідають індивідуальним інтересам і потребам. Це сприятиме більш активній та усвідомленій участі молоді у волонтерській діяльності. Якщо говорити про місцеву молодь і внутрішньо переміщених осіб, важливо враховувати відмінності в їхніх соціально-психологічних характеристиках і мотивації до участі у волонтерській діяльності.

Ці дві групи мають різний життєвий досвід, що безпосередньо впливає на їхню готовність долучатися до громадських і благодійних ініціатив. Місцева молодь, як правило, має сформоване відчуття приналежності до своєї громади та культурного середовища. Це сприяє виникненню відповідальності за її розвиток і стимулює бажання брати участь у волонтерських проектах, спрямованих на покращення умов життя в ній.

Натомість внутрішньо переміщена молодь часто перебуває у складнішому становищі: через зміну місця проживання її зв’язок із конкретною громадою може бути слабшим або ще не сформованим. Додатково вони можуть переживати емоційну нестабільність, втрату звичного середовища та відчуття невизначеності, що також впливає на рівень їхньої соціальної активності.

З огляду на це, підходи до залучення цих груп до волонтерства мають відрізнятися. Для місцевої молоді ефективними будуть ініціативи, орієнтовані на розвиток громади: реалізація локальних проектів, формування спільних цілей і створення платформ для комунікації та обміну ідеями. Важливу роль також відіграє наявність ресурсів і відповідної інфраструктури, що полегшує участь у

волонтерській діяльності - наприклад, організація благодійних зборів або екологічних акцій.

У випадку внутрішньо переміщеної молоді особливо важливо створювати умови для інтеграції: підтримувальне середовище, можливості для соціалізації та відновлення відчуття стабільності. Волонтерство може стати для них не лише способом допомоги іншим, а й інструментом адаптації, налагодження соціальних зав’язків і поступового включення в нову громаду.

Таким чином, врахування відмінностей між цими групами дозволяє розробляти більш ефективні та чутливі до потреб молоді програми волонтерської діяльності.

Стосовно внутрішньо переміщеної молоді, доцільно застосовувати підходи, що враховують їхню потребу в психологічній рівновазі та соціальній підтримці. Зокрема, ефективними можуть бути ініціативи з надання психологічної допомоги, створення безпечних просторів для обміну досвідом і спілкування, а також організація спільних заходів із місцевою молоддю. Це сприяє налагодженню контактів, пошуку спільних інтересів і кращій інтеграції в нове середовище.

Важливу роль відіграє також використання цифрових інструментів. Соціальні мережі та онлайн-платформи дозволяють залучати молодь до волонтерства незалежно від їхнього місця перебування. Це особливо актуально для внутрішньо переміщених осіб, які можуть не мати змоги регулярно відвідувати офлайн-заходи. Водночас важливо забезпечувати відкриту та прозору комунікацію, враховувати думки молоді та підтримувати їхні ініціативи.

Формування довіри між молоддю та організаціями є ключовим чинником успішного залучення. Позитивний імідж волонтерської діяльності, підкріплений реальними результатами, підвищує мотивацію до участі. Не менш важливо

залучати молодь до процесів прийняття рішень і планування, що підсилює їхню відповідальність і зацікавленість.

Ефективна комунікація також потребує різноманітних каналів: від соціальних мереж і електронної пошти до месенджерів і телефонного зв'язку. Поряд із цим варто застосовувати інструменти мобілізації, зокрема проведення кампаній, акцій і заходів, які стимулюють активну участь у волонтерських ініціативах.

Загалом, залучення молоді до волонтерства є важливим чинником розвитку громадянського суспільства. Воно сприяє зміцненню соціальних зав'язків, формуванню відповідальності та створенню позитивного морального клімату. Розвиток партнерства між молоддю та організаціями дозволяє досягати взаємовигідних результатів і забезпечує сталий розвиток волонтерського руху.

Старший шкільний і студентський вік охоплює періоди ранньої та пізньої юності, а також початковий етап дорослості. Саме в цей час відбувається активний пошук соціальних ролей, формування навичок і компетенцій, які стають основою для подальшого життя в дорослому суспільстві. У результаті цього процесу молоді люди поступово набувають як правової, так і економічної відповідальності. Водночас надзвичайно важливим є їхнє включення в різні форми соціальної активності. Окрім здобуття освіти, значну роль відіграє розвиток професійних умінь і практичних навичок.

Для гармонійного розвитку молоді віком від 15 до 35 років - зокрема у професійному, інтелектуальному, духовному та фізичному аспектах - доцільно активно залучати її до волонтерської діяльності. Це особливо актуально в умовах сучасних викликів, коли молодь проявляє підвищений соціальний інтерес і готовність допомагати людям, які постраждали внаслідок воєнних подій в Україні.

Ефективне залучення молоді до волонтерства потребує створення сприятливих соціально-психологічних умов. Водночас важливо залишати простір для ініціативи, щоб молоді люди могли самостійно реалізовувати ідеї та впливати на діяльність громадських і благодійних організацій.

Характерною рисою цього вікового етапу також є так звана криза невизначеності, яка часто пов’язана з вибором професійного шляху та життєвими змінами. Вона може впливати на емоційний стан і поведінку молоді. Для подолання таких труднощів доцільно застосовувати мотиваційні та соціально-психологічні підходи, що сприяють розвитку впевненості та активності.

Зокрема, для старшокласників ефективними є методи, спрямовані на підвищення самооцінки та впевненості в собі. Це можуть бути тренінги з розвитку комунікативних навичок, які допомагають налагоджувати взаємини, знаходити нових друзів і легше адаптуватися до нових умов. Такі навички є важливими для волонтерської діяльності.

Практичні форми залучення також відіграють значну роль. Наприклад, участь у проведенні ігрових або анімаційних заходів для дітей, у тому числі з інвалідністю, сприяє розвитку організаторських і творчих здібностей. Додатково можна впроваджувати заходи командної взаємодії, зокрема виїзні активності або тімбілдінг, що підвищують згуртованість і мотивацію.

Інформаційна підтримка також має значення: поширення оголошень, афіш і запрошень серед однолітків у навчальних закладах або місцях тимчасового проживання допомагає залучити ширше коло учасників. Важливо, щоб така інформація була чіткою та містила основні деталі заходів.

У підсумку, застосування комплексних мотиваційних підходів сприяє підвищенню зацікавленості молоді у волонтерстві. Це не лише стимулює їхню участь у діяльності громадських організацій, а й розвиває самостійність, відповідальність, а також організаційні та творчі здібності.

Для студентської молоді доцільно застосовувати дещо інші підходи до мотивації участі у волонтерській діяльності. Зазвичай вони орієнтовані на поєднання волонтерства з навчальним процесом і професійним становленням. Зокрема, ефективними є методи, що сприяють кращій підготовці до іспитів, проходженню практики та загальному підвищенню академічної успішності.

Одним із дієвих інструментів є організація креативних тренінгів на актуальні теми з практичними завданнями. Важливо, щоб такі заходи мали завершення у вигляді відзначення учасників - сертифікатами, грамотами або подяками. Додатковим стимулом може бути надання бонусних балів у межах навчальних дисциплін, а також підтримка викладачів у здобутті нових знань і практичного досвіду.

Ще одним ефективним способом мотивації є залучення студентів до організації та проведення заходів за участі фахівців, представників бізнесу чи експертів із різних галузей. Така взаємодія дозволяє не лише ознайомитися з сучасними підходами та технологіями, а й налагодити корисні професійні контакти, що можуть стати основою для майбутнього працевлаштування.

У межах соціально-психологічних підходів варто поєднувати різні формати роботи: індивідуальні консультації, діяльність у малих групах (наприклад, через практичні дослідження) та тренінги для більших аудиторій. Такий комплексний підхід дозволяє врахувати різні потреби та стилі навчання студентів.

Важливим мотиваційним чинником також є можливість отримання реального практичного досвіду. Волонтерська діяльність допомагає зменшити розрив між теоретичними знаннями та практичними навичками, що часто є проблемою під час навчання. Нестача практики може призводити до зниження впевненості у власних професійних можливостях і ускладнювати працевлаштування.

Саме тому залучення студентів до волонтерських проектів, зокрема міжнародних ініціатив і тренінгів, є особливо цінним. Це дає змогу переймати досвід фахівців із різних сфер, розвивати мовні навички, а також знайомитися з культурними особливостями інших країн.

У підсумку, участь у волонтерській діяльності сприяє формуванню більш компетентних і конкурентоспроможних фахівців. Студенти, які мають такий досвід, зазвичай краще підготовлені до професійної діяльності та є більш затребуваними на ринку праці як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Також можна виділити ще кілька підходів до залучення молоді до волонтерської діяльності у громадських та благодійних організаціях:

1. Формування комфортного середовища для молоді. Організації можуть створювати привабливі умови для залучення молодих людей: забезпечувати можливості навчання та саморозвитку, проводити цікаві заходи, а також налагоджувати ефективну комунікацію між молоддю та самою організацією. Організації можуть використовувати ці інструменти для залучення молоді до волонтерської діяльності, наприклад, за допомогою рекламних кампаній у соціальних мережах, створення спеціальних сайтів та форумів;
2. Застосування цифрових технологій і соціальних мереж. Оскільки сучасна молодь активно користується інтернетом і соціальними платформами, ці канали можуть стати ефективним інструментом для популяризації волонтерства. Це можуть бути рекламні кампанії, створення інформаційних сторінок, сайтів або онлайн-спільнот.

3. Розробка молодіжних програм. Важливим є створення спеціальних ініціатив для молоді, які спрямовані на залучення до волонтерства. Такі програми можуть включати тренінги, освітні заходи, практичні заняття та інші активності, що формують розуміння значення волонтерської роботи та її користі для суспільства.

4. Співпраця з навчальними закладами**.** Громадські організації можуть взаємодіяти зі школами, коледжами та університетами, пропонуючи студентам участь у волонтерських проєктах, а також проводячи навчальні семінари й тренінги для розвитку відповідних навичок.

5. Партнерство з місцевими громадами. Спільна робота з локальними ініціативами та громадськими об'єднаннями дозволяє залучати молодь до реальних соціальних проектів і демонструвати практичну цінність волонтерства для розвитку громади. Як приклад, організації пропонують загальні проекти з місцевими організаціями та спільнотами, ті всвою чергу, допоможуть залучити молодь до волонтерської діяльності та зрозуміти важливість її впливу на громаду;

6. Створення позитивного досвіду участі у волонтерстві. Важливо, щоб молодь отримувала приємний і мотивуючий досвід. Це можна забезпечити через командні проєкти, де учасники відчувають підтримку, взаємодію та значущість своєї роботи.

7. Залучення до процесу прийняття рішень**.** Молодим людям варто надавати можливість брати участь у плануванні та реалізації проєктів, обирати напрями діяльності та впливати на організаційні рішення, що підвищує їхню зацікавленість і відповідальність.

Підсумовуючи, слід зазначити, що ключовим мотивом волонтерської діяльності залишається бажання допомагати іншим. Ефективність залучення молоді забезпечується через поєднання сприятливого середовища, цифрових інструментів, освітніх програм, співпраці з громадами та формування позитивного досвіду участі.

Окрему увагу варто приділяти соціально-психологічним особливостям як місцевої, так і внутрішньо переміщеної молоді. Для місцевих жителів значущими є культурні традиції, мова та історична ідентичність. Водночас молодь, яка вимушено змінила місце проживання, може переживати стрес, невпевненість та адаптаційні труднощі. У таких умовах організаціям важливо будувати взаємодію на довірі, повазі до різноманіття та підтримці культурної самобутності.

Залучення молодого покоління до волонтерства є важливим чинником розвитку громадянського суспільства та зміцнення соціальної свідомості. Грамотно організована робота в цьому напрямі здатна сприяти позитивним змінам у громадах і підвищенню рівня їхнього розвитку.

2.2. Узагальнений опис соціальної роботи щодо залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності

Соціальна робота, спрямована на залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності, виступає важливим механізмом соціальної інтеграції та підтримки вразливих категорій населення. Така діяльність дозволяє молодим людям, які були змушені змінити місце проживання, знайти конструктивне застосування своїм ресурсам, підвищити рівень самооцінки, соціальної активності, а також сприяє розвитку їхніх умінь і компетентностей.

Основні особливості соціальної роботи із залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства можна окреслити таким чином:

- Взаємодія з внутрішньо переміщеною молоддю. Соціальні працівники співпрацюють з фахівцями, які займаються питаннями вимушено переміщених осіб, з метою виявлення та залучення молоді до волонтерських ініціатив.
- Розвиток навичок і компетентностей. Участь у волонтерській діяльності створює умови для формування комунікативних здібностей, лідерських якостей, умінь планування та організації діяльності.
- Сприяння соціальній інтеграції. Волонтерство допомагає молодим людям відчути власну значущість у суспільстві, усвідомити свої права й обов’язки та стати активною частиною громади.

- Психологічна підтримка. Залучення до корисної діяльності знижує рівень соціальної ізоляції та тривожності, сприяє розширенню соціальних контактів і покращує психологічний стан.
- Формування соціальної відповідальності. Участь у волонтерських ініціативах сприяє усвідомленню соціальних обов'язків, розвитку емпатії та готовності допомагати іншим людям у складних життєвих обставинах.
- Підвищення самооцінки. Через реальні досягнення у волонтерській діяльності молоді люди отримують можливість краще усвідомити власні сильні сторони, що позитивно впливає на їхню впевненість у собі.

У процесі соціальної роботи можуть застосовуватися різні інструменти та підходи: індивідуальне консультування, групові заняття, тренінги, а також супровід і підтримка волонтерських проектів. Головною метою такої діяльності є сприяння позитивним змінам у житті внутрішньо переміщеної молоді та її успішна інтеграція в суспільство. Водночас важливо враховувати індивідуальні особливості кожної молодої людини, її потреби, інтереси та ресурси. Окрему увагу слід приділяти забезпеченню безпеки учасників волонтерських програм і захисту їхніх прав, зокрема від можливих проявів дискримінації чи зловживань.

Ефективною є також реалізація партнерського підходу, який передбачає співпрацю з місцевими громадськими організаціями та іншими зацікавленими структурами. Це дозволяє створити більш стійку систему підтримки та підвищити ефективність соціальної інтеграції внутрішньо переміщеної молоді. Загалом робота з цією категорією населення є складним і багатогранним процесом, який потребує від фахівців високого рівня професійної підготовки, чутливості до соціального контексту та індивідуального підходу до кожної ситуації.

Для формування ефективної технології залучення молоді до волонтерської діяльності необхідною умовою є якісна підготовка до професійного

волонтерства. У цьому контексті доцільно виділити низку ключових етапів і напрямів роботи:

- визначення сутності поняття волонтерства та аналіз його історичного розвитку;
- окреслення сфер і напрямів участі молоді у волонтерській діяльності;
- характеристика професійних якостей та навичок, необхідних волонтеру в благодійній організації;
- виявлення потреб як самих волонтерів, так і організації;
- розробка процедури відбору волонтерів з урахуванням їхніх соціально-професійних якостей та компетентностей;
- організація інформаційних зустрічей і первинних консультацій для потенційних волонтерів;
- формування посадових інструкцій та визначення функціональних обов'язків волонтерів;
- створення умов для навчання, супроводу та розвитку волонтерського потенціалу;
- формування усвідомлення власної місії та ролі в діяльності організації;
- забезпечення системи підтримки, координації та контролю за діяльністю волонтерів;
- розробка правил взаємодії між волонтерами та працівниками організації для налагодження ефективної комунікації;
- впровадження системи заохочення та мотивації молоді до участі у волонтерстві;
- створення чіткої та прозорої процедури припинення волонтерської діяльності за необхідності.

На практиці доволі часто громадські та благодійні організації залучають школярів і студентів до волонтерства без попереднього досвіду, належної підготовки чи сформованих професійних компетентностей, іноді ігноруючи навчальний компонент. Такий підхід, спрямований на економію ресурсів, нерідко

призводить до зниження якості виконання завдань і рівня дисципліни серед молоді.

Відсутність системного навчання також обмежує можливості розвитку волонтерів, позбавляючи їх перспектив професійного зростання та формування нових компетентностей. У результаті знижується мотивація до участі у волонтерській діяльності, оскільки вона часто зводиться до виконання однотипних і рутинних завдань без урахування особистісного розвитку.

Для підвищення рівня мотивації молоді до волонтерства доцільно впроваджувати комплексний алгоритм роботи, який включає:

- регулярне проведення семінарів і тренінгів, спрямованих на покращення командної взаємодії та комунікації;
- навчальні заходи для розвитку соціально-професійних навичок і компетентностей;
- тренінги, орієнтовані на формування інтересу до волонтерської діяльності та застосування соціально-психологічних методів мотивації молоді.

Такий підхід дозволяє не лише підвищити ефективність роботи організації, але й забезпечити сталий розвиток волонтерського руху через формування мотивованої, підготовленої та соціально активної молоді. Окрім методів мотивації молоді, важливо також розглянути базові підходи до залучення школярів і студентів до волонтерської діяльності. Серед них можна виділити такі:

- проведення представниками громадських і благодійних організацій інформаційних зустрічей у закладах середньої та вищої освіти з метою презентації волонтерських груп, проектів та участі у соціально значущих акціях;
- поширення інформаційних запрошень через шкільні та університетські онлайн-платформи, а також соціальні мережі щодо майбутніх заходів і волонтерських ініціатив;

- використання засобів масової інформації, зокрема газет і телебачення, для популяризації діяльності благодійних та громадських організацій;
- розміщення інформаційних матеріалів (афіш, флаєрів) у закладах освіти з метою інформування молоді про можливості участі у волонтерстві;
- створення цифрових платформ - вебсайтів, чат-ботів та мобільних застосунків, які міститимуть актуальну інформацію про волонтерські заходи із зазначенням часу, місця проведення, організаторів та мети події.

Для ефективного впровадження технологій соціальної роботи із залучення молоді до волонтерства необхідним є застосування системи професійного відбору, яка включає три основні блоки: психологічний, педагогічний та соціологічний.

Психологічні методи професійного відбору. Цей блок передбачає:

- оцінювання професійних та особистісних якостей, а також психологічного стану волонтерів на різних етапах підготовки та взаємодії; проведення психокорекційних і тренінгових програм (розвивальних, комунікативних, адаптаційних, стабілізуючих) для подолання стресу, кризових станів і вирішення міжособистісних конфліктів;
- психологічний відбір кандидатів із урахуванням їхньої придатності до конкретних напрямів соціально-педагогічної діяльності;
- індивідуальне та групове консультування волонтерів;
- використання тестування та психодіагностичних методик для оцінювання рівня розвитку професійних і особистісних якостей, здібностей та потенціалу.

Педагогічні методи професійного відбору. До цієї групи належать:

- методи спостереження, що дають змогу визначати ключові напрями розвитку навичок і компетентностей;
- методи формування сприятливого психологічного клімату в колективі;

- методи впливу на свідомість через переконання, приклад та мотиваційне навіювання;
- організаційні форми соціально-педагогічної діяльності, включаючи тренінги, моделювання виховних ситуацій, прогнозування та формування громадської думки;
- методи стимулювання активності через ігрові та змагальні форми, а також систему заохочень і, за потреби, коригувальних впливів;
- методи самовиховання, що включають самоаналіз, самоконтроль, самокорекцію та розвиток відповідальності.

Соціологічні методи професійного відбору. Цей блок охоплює:

- соціальний моніторинг діяльності волонтерів;
- аналіз соціального середовища;
- соціометричні дослідження;
- анкетування для визначення рівня підготовки та особистісно-професійних характеристик;
- опитування волонтерів або груп з метою оцінки їхньої обізнаності, ефективності навчання та коригування подальших освітніх і організаційних заходів.

Для підвищення ефективності волонтерської діяльності доцільно проводити регулярні збори, під час яких представники молоді різного віку спільно розробляють програми, спрямовані на вирішення конкретних соціальних проблем. Такий підхід створює умови для розкриття творчого та управлінського потенціалу учасників, а також сприяє зростанню їхньої мотивації. Подібна модель взаємодії відома як метод «рівний - рівному».

З метою професійної організації роботи у волонтерському русі необхідно дотримуватися низки організаційних принципів, зокрема:

- чітке визначення обов’язків кожного волонтера відповідно до його знань, умінь і компетентностей;
- систематичне навчання виконанню закріплених функцій;
- поступове ускладнення завдань за умови відповідального ставлення та якісного їх виконання;
- призначення найбільш досвідчених учасників на лідерські позиції;
- навчання різним методам і технікам роботи в межах конкретної громадської або благодійної організації.

У практиці волонтерської діяльності часто спостерігається явище стихійного формування тимчасових волонтерських груп під час масових соціальних заходів. Такі об’єднання, як правило, мають короткотривалий характер і після завершення події розпадаються. Щоб уникнути втрати потенціалу та забезпечити безперервність волонтерського руху, необхідно впроваджувати системний підхід до залучення та утримання волонтерів. Досвід, отриманий під час участі в одноразових акціях, може стати основою для подальшого розвитку ініціативності молоді, створення власних проектів та реалізації творчих ідей кожного учасника волонтерського руху.

Для повноцінного розкриття технологій залучення молоді до волонтерства важливо визначити та застосовувати ефективні методи роботи з волонтерами, серед яких:

- лекції як базова форма теоретичної підготовки;
- бесіди під час занять, спрямовані на покращення взаємодії, закріплення знань та врахування групової динаміки;
- ділові ігри, що моделюють ситуації соціально-педагогічної діяльності та формують практичні навички;
- метод «мозкового штурму» для стимулювання креативного мислення та генерації ідей;
- дискусії з актуальних соціальних питань;

- семінари-практикуми для поглиблення теоретичних знань і їх застосування;
- соціально-психологічні тренінги, спрямовані на аналіз міжособистісної взаємодії та розвиток комунікативних навичок;
- конференції різного рівня для обміну досвідом і вивчення сучасних підходів до організації волонтерства;
- «круглі столи» за участю представників державних і громадських структур для обговорення розвитку волонтерського руху;
- організаційні та підсумкові збори, спрямовані на аналіз діяльності та планування нових напрямів роботи з різними соціальними групами.

Таким чином, соціальна робота із залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності є важливим елементом їх соціальної інтеграції та відновлення після кризових подій. Вона сприяє не лише формуванню нових можливостей для самореалізації, а й розвитку соціальних навичок, активній участі у громадському житті та підвищенню якості життя суспільства загалом.

Залучення цієї категорії молоді до волонтерства виступає ефективним механізмом формування громадянської відповідальності, зниження рівня соціальної ізоляції та подолання відчуження. Водночас важливо забезпечити системну підтримку, супровід і належну організацію волонтерської діяльності, що дозволить досягти максимально позитивних результатів як для самих учасників, так і для громади в цілому.

2.3. «Школа волонтера» як інструмент соціальної роботи із залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності

Діяльність волонтерів має бути належним чином організована та здійснюватися на професійному рівні. При цьому волонтери можуть залучатися

до виконання різноманітних завдань, а не лише простих або допоміжних функцій, які не потребують спеціальної підготовки. Волонтерство не обмежується роллю помічника чи особи, що надає соціальну підтримку оточуючим. Волонтер може реалізовувати себе у різних професійних ролях, зокрема як викладач, гід, консультант або представник інших напрямів діяльності, залежно від своїх навичок та компетентностей. Тому в сучасних умовах особливої актуальності набуває створення «шкіл волонтерів», у межах яких можуть застосовуватися технології соціальної роботи, спрямовані на залучення молоді та школярів до волонтерського руху. Такі ініціативи сприяють підвищенню якості життя населення, оскільки забезпечують підготовку компетентних волонтерів для вирішення соціальних проблем у суспільстві.

Для забезпечення довготривалого та результативного залучення молоді до волонтерської діяльності важливо використовувати ефективні методи мотивації та заохочення. Особливе значення має формування позитивного освітнього середовища, налагодження взаємодії між учасниками, можливість спілкування з експертами, а також реалізація власних ідей і соціальних ініціатив у практичній діяльності.

З метою професіоналізації волонтерського руху необхідно забезпечити комплексну теоретичну та практичну підготовку, яка охоплює знання з психології, педагогіки, соціології, права, медицини та інформаційних технологій. Такий підхід дозволяє волонтерам краще орієнтуватися у складних ситуаціях і ефективно діяти в умовах реальної соціальної роботи.

Використання соціальних технологій у процесі створення та функціонування шкіл волонтерів забезпечує не лише базову підготовку, а й формування професійних компетентностей. Базовий рівень підготовки дозволяє:

- усвідомлено брати на себе відповідальність перед отримувачами соціальних послуг;

- отримувати цінний досвід, що є корисним як у професійному, так і в особистісному розвитку;
- підвищувати рівень довіри організацій до якості та надійності роботи волонтерів.

Отже, діяльність шкіл волонтерів повинна ґрунтуватися на поєднанні практичної та теоретичної складових із використанням сучасних методів мотивації. Формування теоретичної бази сприяє розвитку пріоритетних напрямів волонтерської діяльності та створенню стійких моделей організації волонтерських команд.

Науково обґрунтований підхід до розвитку волонтерського сектору дозволяє підвищити загальний професійний рівень волонтерського руху та його ефективність.

Застосування технологій соціальної роботи у залученні молоді до волонтерства сприяє формуванню професійних груп, які спільно з фахівцями громадських і благодійних організацій беруть участь у вирішенні соціальних проблем. Важливо, щоб набуті під час тренінгів і семінарів знання застосовувалися на практиці, зокрема у роботі з вразливими категоріями населення.

У зв’язку з цим громадські та благодійні організації, які залучають волонтерів, повинні активно використовувати методи мотивації та заохочення, а також забезпечувати системну підготовку. До такої системи можуть входити наради, інструктажі, дискусії, семінари, круглі столи та тренінги, що забезпечують різноманітність форм навчання та сприяють глибшому розумінню соціально-педагогічної діяльності.

Навчання майбутніх волонтерів має поєднувати теоретичну та практичну підготовку. Школи волонтерів можуть функціонувати на базі закладів вищої освіти, де здійснюється теоретичне навчання. Це створює умови для розвитку

ключових напрямів волонтерської діяльності та формування стійких моделей організації волонтерських команд.

Постійно діючі волонтерські команди, спираючись на отриманий досвід, можуть регулярно організовувати виїзні соціальні заходи, які становлять важливу частину практичної підготовки. Практична складова також повинна реалізовуватися у співпраці з громадськими та благодійними організаціями, що дозволяє ефективно вирішувати соціальні проблеми як на національному, так і на міжнародному рівні.

Професійна культура волонтерства - це система етичних норм, практичних навичок, відповідального ставлення та внутрішніх цінностей особистості, які забезпечують якісне, безпечне та ефективне здійснення добровільної діяльності. Незважаючи на те, що волонтерство є добровільною та безоплатною формою участі, воно потребує високого рівня професійності, особливо в умовах кризових ситуацій або воєнного стану. До основних складових професійної культури волонтера належать:

- Відповідальність і доброчесність - сумлінне виконання взятих зобов’язань, дотримання термінів та чесне ставлення до ресурсів і допомоги.
- Дотримання базових принципів волонтерства таких як гуманність, добровільність, рівність, безоплатність і неприбутковість діяльності.
- Етична поведінка - повага до людської гідності, дотримання конфіденційності, уникнення конфлікту інтересів.
- Безпека та репутаційна відповідальність - усвідомлення власної безпеки та збереження позитивного іміджу організації, недопущення дій, що можуть завдати шкоди.
- Комунікативність та емпатія - здатність ефективно взаємодіяти з людьми, проявляти співчуття, розуміння та психологічну підтримку.
- Безперервний розвиток і навчання готовність до вдосконалення навичок, отримання нових знань та адаптації до змінних умов діяльності.

- Командна взаємодія - уміння працювати в колективі, дотримуючись спільних цілей і поважаючи внесок кожного учасника.

Професійна культура волонтерства є динамічним процесом формування світогляду особистості, що ґрунтується на ідеях благодійності та добровільного служіння суспільству на безоплатній основі. Її становлення зазвичай починається ще в дитинстві в сімейному середовищі, а згодом продовжується та розвивається в закладах загальної середньої освіти, закладах вищої освіти, а також у різних соціальних інституціях, зокрема громадських і благодійних організаціях.

Важливу роль у формуванні професійної культури майбутніх волонтерів відіграє «школа волонтерства», яка може функціонувати як окрема освітня програма з поєднанням теоретичних і практичних компонентів. Така школа повинна передбачати не лише обов’язкові дисципліни, а й вибіркові курси, що дозволяє враховувати інтереси учасників і сприяє глибшому розвитку їхньої професійної культури. Особливе значення має регулярна практична підготовка, яка має враховувати індивідуальні нахили та здібності кожного учасника.

Основні підходи до організації роботи школи волонтерів включають:

1) розробку та впровадження методів мотивації й стимулювання зацікавленості молоді;
2) надання базових знань щодо принципів реалізації соціальних програм та технологій волонтерської діяльності;
3) формування професійних компетентностей у сфері соціальної роботи з різними категоріями молоді;
4) інтеграцію знань із психології, права, медицини, а також основ роботи зі ЗМІ та створення інформаційних матеріалів;
5) ознайомлення з історією волонтерського руху та міжнародно-правовими документами у сфері соціальної роботи;

6) підготовку та поширення навчально-методичних і інформаційних матеріалів щодо волонтерської діяльності.

Актуальність технології соціальної роботи, пов’язаної з організацією школи волонтерів для внутрішньо переміщеної молоді, полягає у можливості підготовки кваліфікованих учасників, здатних ефективно вирішувати соціальні проблеми суспільства. Отримані знання та навички можуть застосовуватися у соціально-реабілітаційній діяльності, зокрема у профілактиці та подоланні негативних соціальних явищ, серед яких:

- робота з молоддю та підлітками у кризових станах, схильними до суїцидальної поведінки;
- підтримка соціально дезадаптованої молоді;
- профілактика вживання алкоголю та наркотичних речовин;
- допомога особам, які постраждали від насильства, зокрема домашнього, фізичного, психологічного чи сексуального.

Окрім цього, волонтери можуть сприяти соціальному розвитку молоді та її інтеграції в суспільство. Зокрема, вони можуть допомагати у:

- формуванні життєвих цінностей, інтересів і пріоритетів підлітків і молоді на основі власного досвіду та знань, отриманих у школі волонтерів;
- процесах самовиховання, самовизначення та саморозвитку;
- підтримці та розвитку творчого потенціалу талановитої молоді;
- формуванні світогляду через застосування різноманітних вправ і методик.

У межах другого розділу магістерської роботи здійснено теоретичний аналіз соціальної роботи із залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності. Розглянуто соціально-психологічні особливості різних категорій молоді, їх мотиваційні чинники, а також розроблено підходи до ефективного залучення до волонтерства в громадських і благодійних організаціях. Особливу увагу приділено моделі «школи волонтера» як інструменту соціальної роботи.

Вона розглядається як ефективний механізм формування мотивації, розвитку компетентностей та активізації молоді у сфері волонтерської діяльності.

Таким чином, теоретична частина дослідження формує основу для подальшого практичного впровадження соціальних програм із залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства. Поглиблене вивчення цих аспектів створює підґрунтя для розробки ефективних рекомендацій і розвитку соціальних ініціатив у цій сфері.

Підсумовуючи, слід зазначити, що ключовими завданнями у залученні волонтерів є їх мотивація та системне навчання. Це передбачає використання методів стимулювання, заохочення, а також комплексної теоретичної й практичної підготовки через школу волонтерів. Діяльність волонтерів у різних соціальних сферах потребує знань із психології, педагогіки, соціології, права та медицини.

Застосування технологій соціальної роботи сприяє формуванню професійного волонтерського руху, здатного ефективно реагувати на соціальні виклики. Співпраця соціальних працівників із громадськими та благодійними організаціями забезпечує якісний розподіл завдань, координацію діяльності та підтримку волонтерів у складних ситуаціях взаємодії з різними соціальними групами населення.

РОЗДІЛ ІІІ
СТВОРЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЩОДО ЗАЛУЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Порівняльний аналіз застосування технологи соціальної роботи із залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства у БО «Небайдужі Черкаси» та волонтерському центрі «Наш батальйон».

Створення молодіжної волонтерської спільноти вимагає розробки ефективної системи мотивації для внутрішньо переміщених осіб та місцевої молоді, а також визначення методів соціальної роботи, які допоможуть залучити їх до волонтерської діяльності. Одним із важливих етапів цього процесу є визначення рівня зацікавленості та обізнаності молоді щодо волонтерства. Для цього ми використовуємо соціологічне опитування, яке допоможе виявити думки молодих людей щодо актуальних напрямків волонтерської діяльності та знайти найефективніші методи мотивації чи стимулювання молоді до участі в таких проектах.

Дві організації в Черкасах - БО «Небайдужі Черкаси» та Волонтерський центр «Наш батальйон» - займаються соціальною роботою з молоддю, використовуючи волонтерство як основний інструмент залучення молодих людей до соціальної активності.

Спільні риси: Обидві організації мають схожі цілі та завдання, спрямовані на розвиток молоді:

- Надання молодим людям можливості реалізувати свій потенціал і долучитися до суспільного розвитку;

- Формування цінностей, таких як соціальна відповідальність, співпраця та толерантність;
- Створення умов для розвитку соціальних навичок і компетенцій молоді.

Загалом, обидві організації застосовують подібні методи для роботи з молоддю:

- Організація просвітницьких заходів для підвищення обізнаності молодих людей щодо соціальних проблем та шляхів їх вирішення;
- Проведення волонтерських акцій і проектів, де молодь може реалізувати свої соціальні ініціативи.

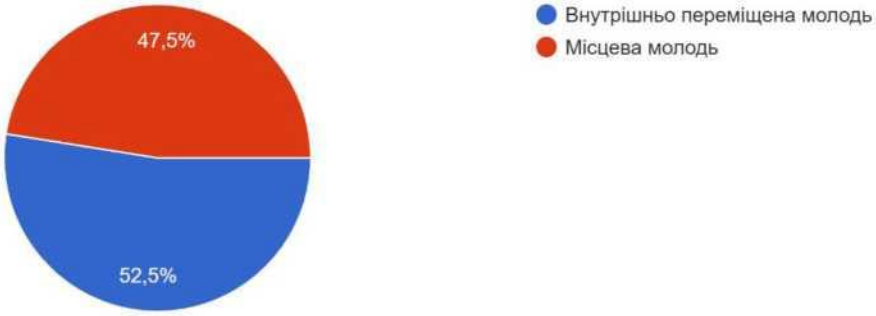
Відмінності. Цільова аудиторія БО «Небайдужі Черкаси» орієнтована на підтримку молоді з соціально вразливих верств населення, надаючи допомогу в таких сферах, як догляд за людьми з обмеженими можливостями, гуманітарні поставки та відновлення пошкодженого житла. Волонтерська діяльність у цій організації здебільшого полягає в наданні прямої допомоги нужденним.

Натомість Волонтерський центр «Наш батальйон» працює з молоддю всіх соціальних верств. Організація реалізує проекти, що сприяють розвитку молоді та підвищенню її соціальної активності. Волонтерство в цій організації включає різноманітні види діяльності, такі як проведення просвітницьких заходів, організацію волонтерських акцій, а також залучення молоді до написання та реалізації грантових проектів.

Методи та форми роботи: БО «Небайдужі Черкаси» часто застосовує методи, орієнтовані на вирішення конкретних соціальних проблем. Наприклад, організація організовує волонтерські акції, спрямовані на ремонт пошкодженого житла, збір гуманітарної допомоги та надання послуг домашнього догляду. Волонтерський центр «Наш батальйон» фокусується на розвитку соціальних навичок та компетенцій серед молоді. Організація організовує тренінги та майстер-класи з лідерства, комунікацій, соціальної активності та волонтерства,

щоб допомогти молодим людям розвивати лідерські якості та ефективно долучатися до громадської діяльності.

1. До якої категорії Ви відноситесь?
40 відповідей

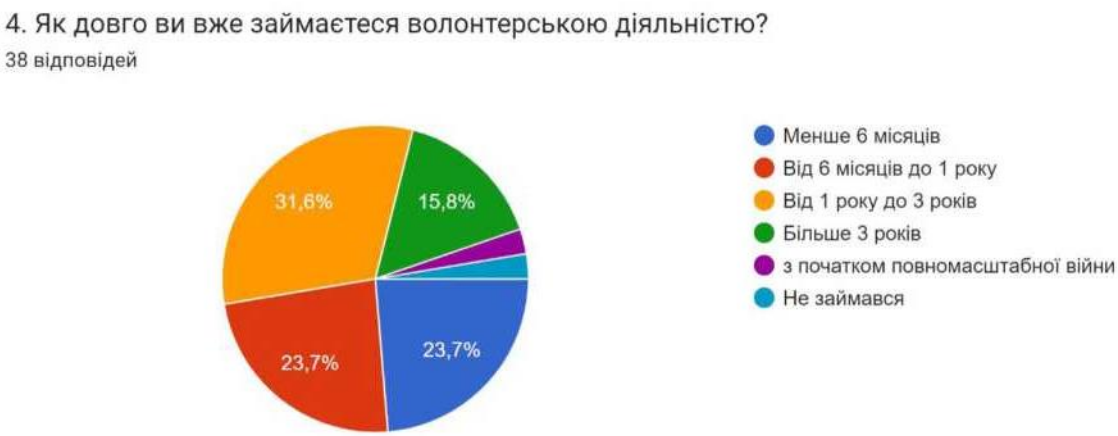


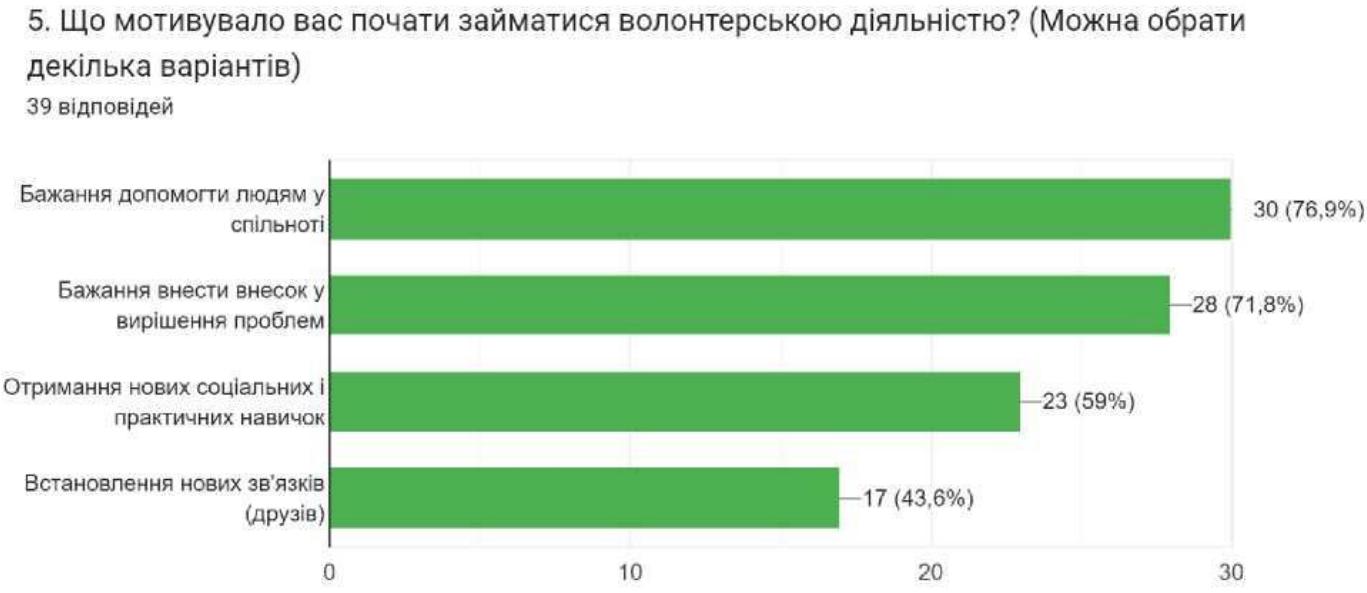
2. Чи відоме Вам поняття «волонтерська діяльність»?
40 відповідей



3. Чи брали Ви участь у волонтерській діяльності?
40 відповідей







Бажання вплинути на розв'язання соціальних проблем: 71,8% опитаних відзначили, що їхнє волонтерство мотивується прагненням зробити свій внесок у вирішення соціальних питань. Це свідчить про активну громадянську позицію і бажання бути частиною позитивних змін у суспільстві.

Отримання нових соціальних та практичних навичок: 59% респондентів зазначили, що однією з основних причин волонтерства є можливість набувати нові соціальні та практичні навички. Це вказує на їхнє прагнення до особистісного розвитку та вдосконалення своїх умінь через участь у волонтерських ініціативах.

Формування нових зав'язків і дружби: 43,6% респондентів вважають важливим через волонтерську діяльність налагоджувати нові соціальні контакти. Це підкреслює соціальний аспект волонтерства і його роль у створенні згуртованих спільнот.

Мотивація волонтерів є різноманітною, і їхні цілі включають бажання допомагати спільноті, вирішувати соціальні проблеми, розвивати навички та будувати соціальні зв'язки. Це демонструє багатогранність волонтерської діяльності та її значення для особистісного й соціального розвитку учасників.

На питання «Чи вважаєте ви, що волонтерство може позитивно вплинути на ваше життя і життя оточуючих?» респонденти надали такі відповіді:

Допомога та підтримка: Більшість опитаних відзначили, що волонтерство дозволяє їм бути корисними для суспільства, допомагаючи тим, хто потребує підтримки. Волонтери відчувають задоволення від участі в важливих соціальних ініціативах.

Розвиток особистості: Волонтерство є шляхом до розвитку особистих якостей і здобуття нових навичок. Багато волонтерів зазначили, що волонтерська діяльність допомогла їм бути організованішими, набути нових знайомств і вдосконалити соціальні вміння.

Вирішення соціальних проблем: Волонтери вважають свою діяльність важливою для вирішення соціальних питань, таких як підтримка літніх людей, осіб з інвалідністю та інших вразливих груп.

Зміцнення громади: Волонтерство допомагає формувати згуртовану громаду, сприяючи розвитку почуття приналежності та благополуччя серед її членів.

Покращення емоційного стану: Багато волонтерів відзначають позитивний вплив волонтерської діяльності на їхній емоційний стан, відчуваючи радість і задоволення від допомоги іншим.

Професійний розвиток: Для деяких волонтерів волонтерська діяльність є можливістю вдосконалювати професійні навички, набувати нового досвіду і знань.

Внесок у розвиток країни: Деякі респонденти вважають, що волонтерство є важливим елементом підтримки країни в різних сферах, зокрема в допомозі військовим, внутрішньо переміщеним особам та інших соціальних ініціативах.

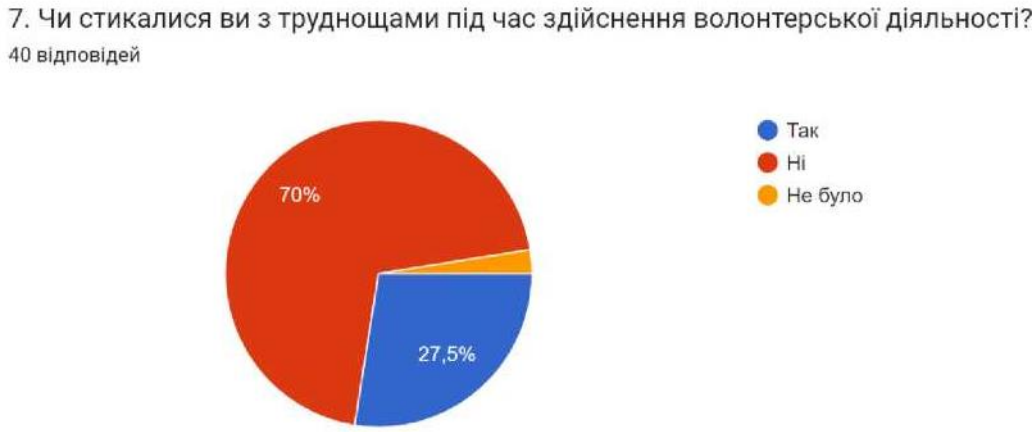
Загалом, волонтерство сприяє розвитку як особистості, так і суспільства, надаючи можливість приносити позитивні зміни і допомагати тим, хто цього потребує.

На питання «Чи стикалися ви з труднощами під час волонтерської діяльності?» респонденти надали наступні відповіді:

- Так - 27,5% респондентів зазначили, що під час волонтерства стикалися з труднощами, які могли включати складність завдань, проблеми в роботі з певними групами чи несподівані обставини.
- Ні - 70% респондентів відповіли, що не мали труднощів під час своєї волонтерської діяльності. Це свідчить про переважно позитивний досвід для більшості учасників.
- Не відповіли - 2,5% респондентів не надали відповіді на це питання.

Байдужість як проблема: Однією з основних труднощів, яку відзначили деякі волонтери, є байдужість з боку інших. Це може впливати на мотивацію

волонтерів і результативність їхньої роботи, знижуючи ефективність волонтерських проектів.



Труднощі, з якими зіштовхуються волонтери, є різноманітними і стосуються як внутрішніх факторів (мотивація, емоційний стан), так і зовнішніх (комунікація, організаційні питання). Врахування цих аспектів може допомогти покращити умови для волонтерів та підвищити ефективність їх діяльності.

Хоча деякі волонтери дійсно стикаються з труднощами, для більшості з них це не є загальною проблемою. Такі виклики можуть бути індивідуальними та залежати від типу волонтерської роботи або специфіки проектів. Важливо враховувати ці труднощі, щоб покращити умови підтримки волонтерів у майбутньому. Значна частина респондентів не стикалася з труднощами, що свідчить про високу задоволеність волонтерами своєю діяльністю в Запоріжжі.

Якщо ви відповіли «Так» на попереднє питання, будь ласка, опишіть основні труднощі або виклики, з якими ви зіткнулися.

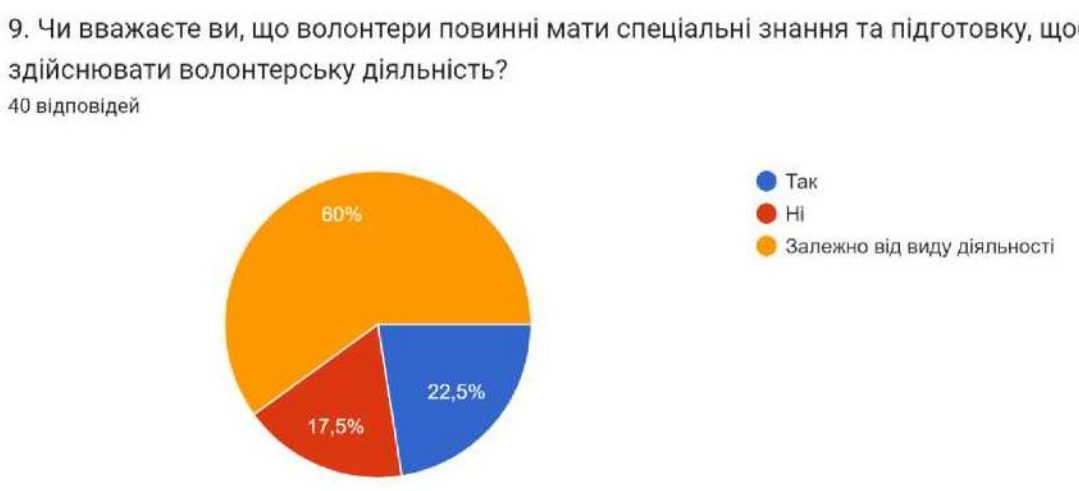
- Байдужість: Одна з головних проблем, з якою стикаються волонтери, —-це байдужість оточуючих, що може значно знизити мотивацію та впливати на результативність роботи.
- Недовіра, нечесність та корупція: Деякі волонтери зазначили, що їм доводиться стикатися з проблемами недовіри, нечесності або навіть корупції, що ускладнює їхню діяльність і вимагає додаткових зусиль для подолання цих труднощів.
- Некомфортний колектив: Труднощі у волонтерстві можуть виникати через наявність некомфортного або несприятливого колективу, що ускладнює взаємодію між учасниками і погіршує досвід.
- Нестача ресурсів та невдоволення бенефіціарів: Проблеми, пов’язані з обмеженими ресурсами або незадоволеністю бенефіціарів, можуть ускладнювати ефективне впровадження проектів і допомогу тим, хто її потребує.
- Неясність волонтерської системи та відсутність координації: Відсутність чіткої системи волонтерської роботи та погана координація між учасниками можуть значно ускладнювати процеси волонтерства.
- Проблеми з комунікацією: Складнощі у взаємодії та комунікації, особливо з бенефіціарами, часто призводять до непорозумінь та ускладнюють виконання завдань.
- Конфлікти серед волонтерів: Порозуміння та конфлікти між самими волонтерами можуть також стати значною проблемою, впливаючи на ефективність колективної роботи.

Ці труднощі, з якими стикаються волонтери, можуть бути як внутрішніми (мотивація, емоційний стан), так і зовнішніми (організаційні питання, комунікація). Урахування цих факторів важливе для вдосконалення умов волонтерської роботи та підвищення ефективності волонтерських ініціатив.

На питання «Чи вважаєте ви, що волонтери повинні мати спеціальну підготовку та знання для виконання своїх обов'язків?» були отримані такі відповіді:

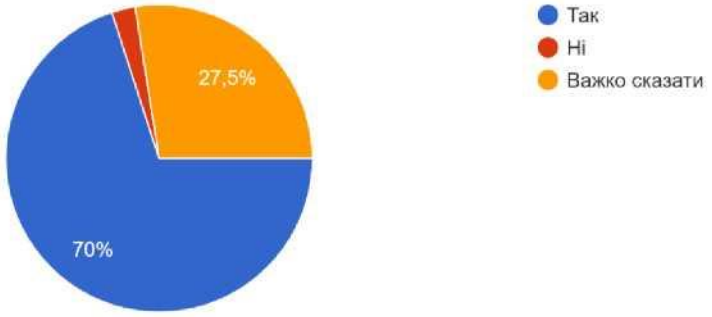
- Так - 22,5% респондентів вважають, що для волонтерської діяльності необхідні спеціальні знання та підготовка.
- Ні - 17,5% респондентів не вважають, що волонтери повинні мати спеціальні знання для своєї діяльності.
- Залежно від виду діяльності - 60% респондентів вважають, що необхідність у спеціальних знаннях і підготовці волонтера залежить від виду волонтерської діяльності.

Більшість респондентів (60%) погоджуються, що потреба в спеціальній підготовці для волонтерів залежить від типу роботи, яку вони виконують. Це підкреслює важливість адаптації підготовки волонтерів до конкретних потреб і вимог волонтерських ініціатив.



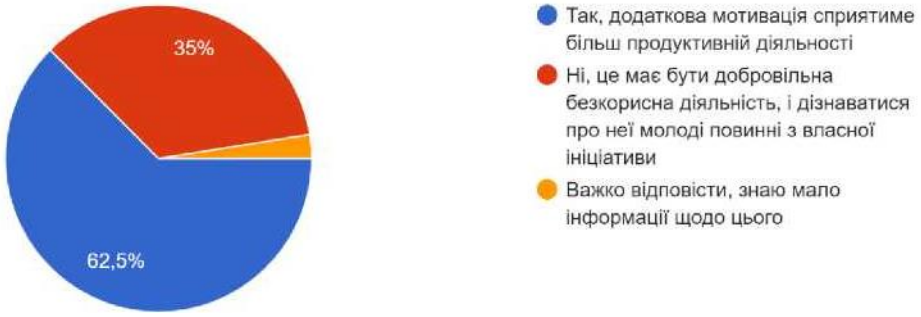
10. Чи вважаєте ви, що ваша волонтерська діяльність допомагає вирішувати проблеми та поліпшувати ситуацію у вашій громаді?

40 відповідей



11. Чи варто, на вашу думку, стимулювати молодих людей до включення до волонтерської діяльності?

40 відповідей



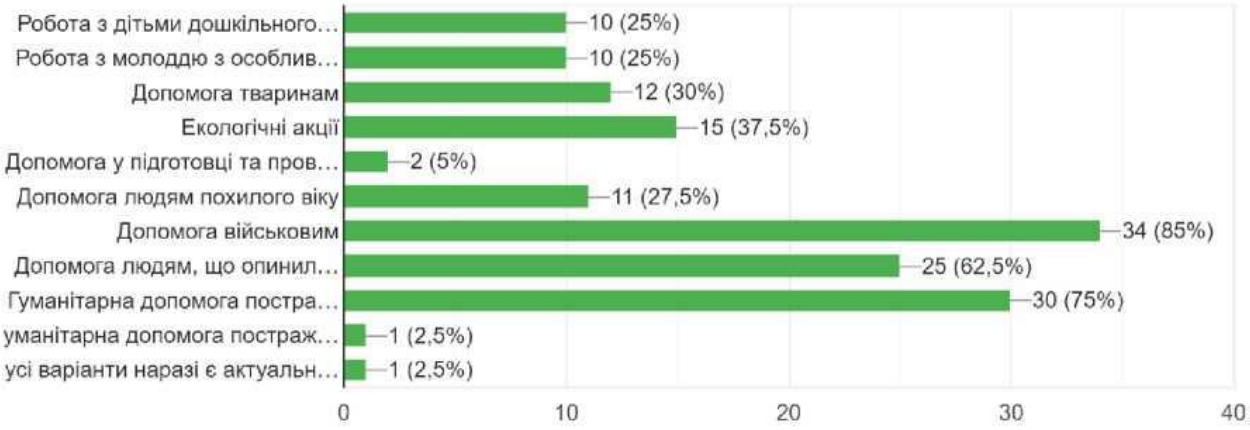
12. Чи відомі Вам напрямки, за якими здійснюється волонтерська діяльність?

40 відповідей



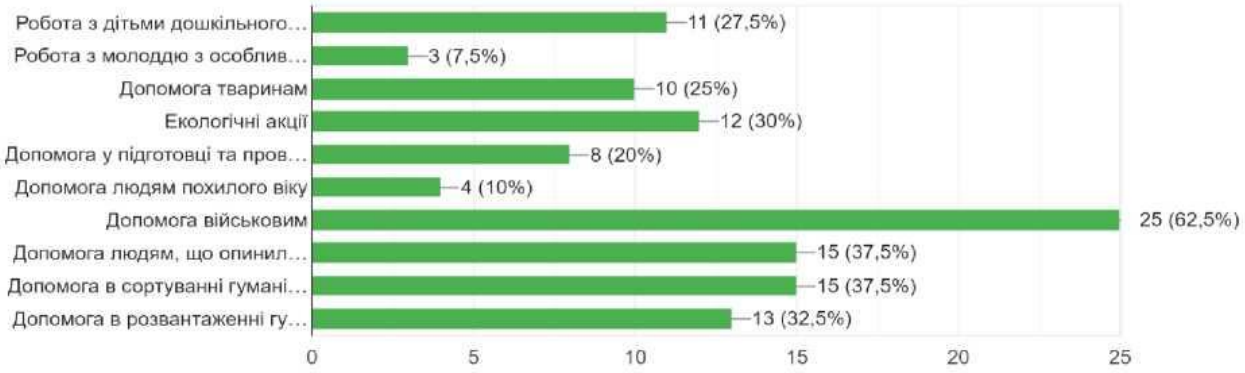
13. Які напрямки волонтерства на вашу думку є найбільш актуальними? (Можна обрати декілька 2-3 варіантів)

40 відповідей



14. До яких видів волонтерства Ви могли б долучитися або займаєтеся зараз (підкресліть, що саме, з виділеного курсивом)? (Можна обрати декілька варіантів 2-3)

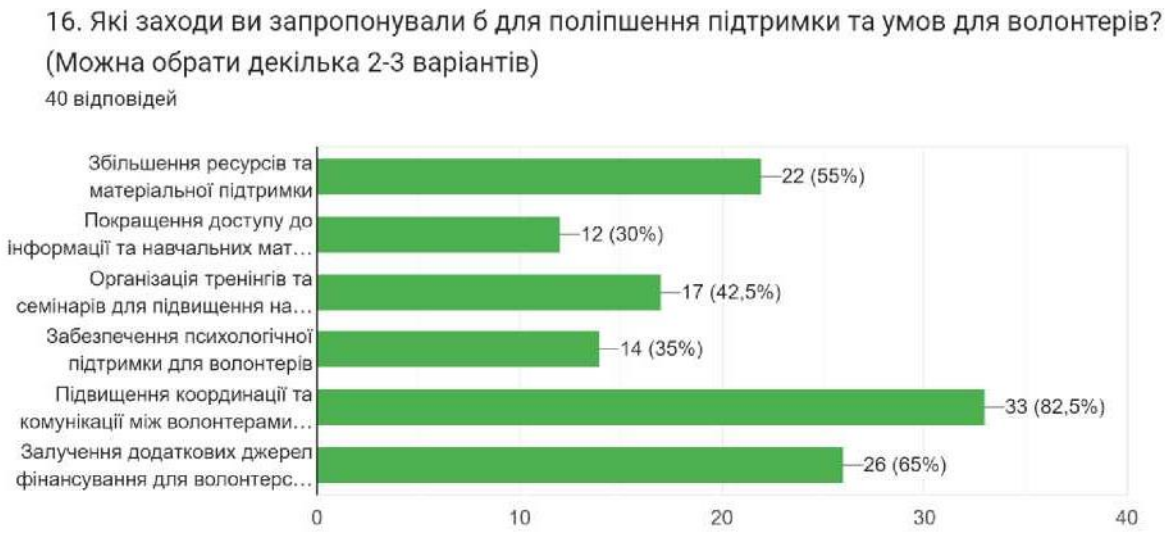
40 відповідей



15. Маєте намір продовжувати займатися волонтерською діяльністю у майбутньому?

38 відповідей





Значення підтримки та стимулювання волонтерів: Запропоновані заходи для покращення умов діяльності волонтерів, такі як надання необхідних ресурсів, проведення тренінгів і забезпечення психологічної підтримки, підкреслюють важливість створення комфортних умов для їхньої роботи. Це допоможе не лише підвищити ефективність волонтерів, але й забезпечить їм належну мотивацію для подальшої участі в соціальних ініціативах.

Різноманітність вікових та освітніх груп: Респонденти різняться за віковими та освітніми категоріями, що вказує на широкий спектр учасників волонтерського руху. Це свідчить про інклюзивність волонтерських ініціатив, які можуть залучати людей різного віку та рівня освіти.

Тенденції серед волонтерів: Загальною тенденцією є позитивне ставлення до волонтерства, яке сприймається як спосіб особистісного розвитку та важливий внесок у розвиток громади.

Відповіді на запитання «Чи маєте ви які-небудь додаткові коментарі або пропозиції щодо волонтерської діяльності?»

- Відсутність коментарів: Частина респондентів не висловила конкретних пропозицій або зауважень щодо волонтерської діяльності. Це може свідчити про те, що їхній досвід загалом є задовільним або вони не мають конкретних ідей для вдосконалення.

- Бажання дізнатися про більше волонтерських акцій: Один з респондентів висловив бажання дізнатися про більше волонтерських ініціатив і можливість участі в дострокових акціях. Це може вказувати на інтерес до більшої різноманітності можливостей для волонтерства та бажання залучити більше учасників.
- Позитивний вплив на розвиток навичок: Інший респондент підкреслив, що волонтерська діяльність допомагає молодим людям набувати корисних практичних навичок. Це підтверджує, що волонтерство сприймається не лише як благодійна діяльність, але й як важливий інструмент для освоєння нових умінь і вдосконалення вже існуючих.
- Можливість подальшого зв'язку: Деякі респонденти не надають конкретних пропозицій, але зазначають, що можуть звернутися з питаннями чи ідеями в майбутньому. Це важливий аспект для організації зворотного зв'язку та для покращення волонтерських програм і їхнього адаптування до змінюваних потреб учасників.

Таким чином, волонтерська діяльність є важливим елементом соціального розвитку, що сприяє не лише допомозі тим, хто потребує, а й особистісному зростанню учасників. Більшість респондентів демонструє позитивне ставлення до волонтерства, розглядаючи його як можливість розвитку нових навичок, особистих якостей і створення соціальних зав’язків. Проте, незважаючи на загальну позитивну оцінку, волонтери стикаються з різноманітними труднощами, зокрема з байдужістю, організаційними проблемами, конфліктами в колективі і недостатньою координацією. Тому важливо покращити умови для волонтерів, зокрема через надання ресурсів, тренінгів і психологічної підтримки.

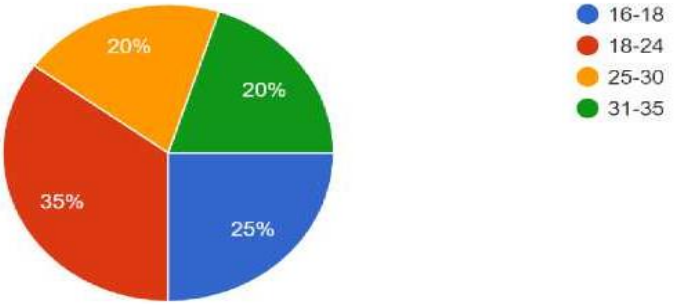
Респонденти також підкреслюють важливість різноманітних волонтерських можливостей, що відповідають різним віковим та освітнім категоріям учасників. Пропозиції щодо збільшення кількості волонтерських акцій та можливостей для професійного розвитку відображають зацікавленість у розширенні доступу до волонтерства та підвищенні його ефективності.

Загалом, волонтерство розглядається як важливий інструмент для соціального розвитку, що приносить користь не лише тим, кому надається допомога, а й самим волонтерам, сприяючи їхньому особистісному і професійному зростанню

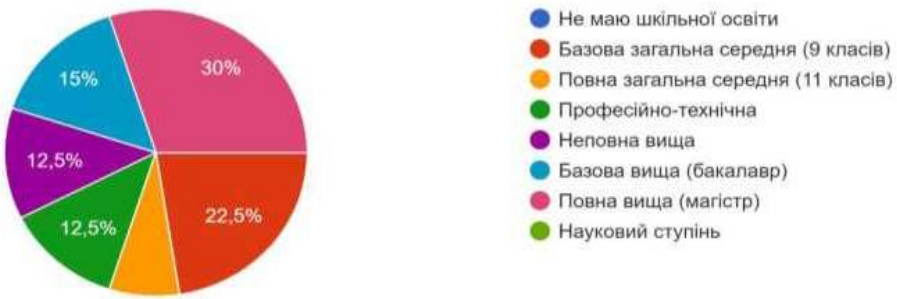
19. Ваша стать?
40 відповідей

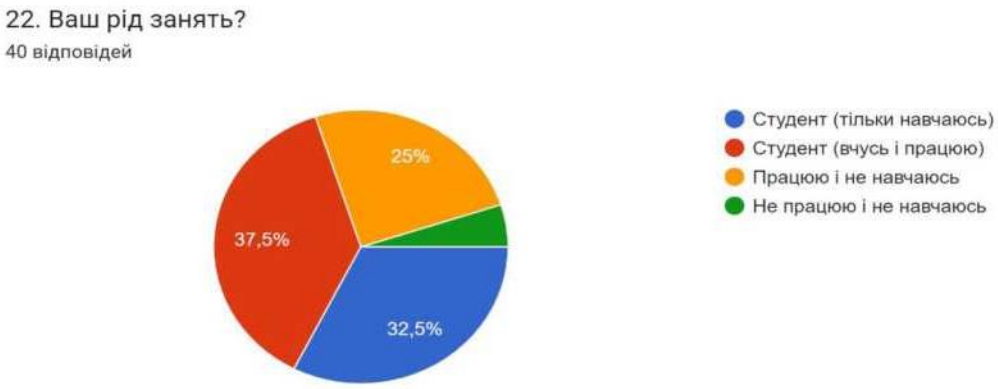


20. Ваш вік?
40 відповідей



21. Ваша освіта?
40 відповідей





Особливо важливими є ініціативи щодо стимулювання молоді до волонтерства, при цьому більшість респондентів підтримують ідею заохочень для підвищення ефективності волонтерської діяльності. Однак, деякі учасники вважають, що волонтерство має залишатися добровільним і безкорисливим вибором, який молодь робить за власним бажанням.

Різноманіття напрямків волонтерства, таких як гуманітарна допомога, робота з дітьми та молоддю, підтримка людей у складних життєвих ситуаціях, а також екологічні акції, вказує на широкий спектр інтересів і потреб молоді. Обидві організації, які працюють у Черкасах, мають позитивний досвід у залученні молоді до соціальної активності і здійснюють значний внесок у розвиток волонтерства в місті.

3.2.Пропозиції щодо вдосконалення технологи соціальної роботи з метою залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності

Для ефективного залучення молоді, особливо внутрішньо переміщеної, до волонтерської діяльності необхідно розробити та реалізувати комплексні стратегії, які враховують соціально-психологічні, організаційні та освітні потреби цієї групи. Ось основні напрямки, які мають сприяти покращенню соціальної роботи та волонтерської діяльності серед молоді:

1. Розробка програм, адаптованих до потреб внутрішньо переміщених осіб: Волонтерські ініціативи повинні враховувати особливості цієї групи, включаючи соціально-психологічний стан та потреби у адаптації до нових

умов життя. Програми мають бути гнучкими та інклюзивними, орієнтуючись на різноманітність інтересів та можливостей учасників.

2. Безпечне і комфортне середовище для волонтерів: Важливо створювати простір, де молодь, особливо внутрішньо переміщена, відчуватиме себе прийнятою і цінною. Потрібно забезпечити умови для безпечного та підтримуючого середовища, яке сприяє соціалізації та психологічному відновленню.
3. Залучення молоді до розробки програм волонтерства: Для того щоб програми були релевантними і ефективними, важливо залучати саму молодь до процесу їхнього створення. Це дозволить краще враховувати їхні інтереси і потреби, а також створить відчуття причетності та відповідальності.
4. Підвищення обізнаності та активне використання медіа: Важливо використовувати різноманітні канали комунікації — соціальні мережі, місцеві ЗМІ та онлайн-платформи — для поширення інформації про волонтерські можливості серед внутрішньо переміщеної молоді, що допоможе залучити нових учасників.
5. Система навчання та розвитку: Внутрішньо переміщеним волонтерам слід надавати можливості для навчання, розвитку професійних навичок та особистісного зростання через тренінги, семінари та майстер-класи. Це не тільки допоможе їм інтегруватися у нову соціальну обстановку, але й сприятиме їх професійному розвитку.
6. Створення платформи для підтримки та заохочення: Важливо не тільки залучати молодь, але й підтримувати її в процесі волонтерської діяльності. Це може включати надання консультацій, психологічної допомоги, а також можливостей для професійного зростання та кар'єрного розвитку.
7. Сприяння взаємодії з іншими організаціями: Залучення місцевих організацій, громадських ініціатив та міжнародних партнерів для спільної роботи з молоддю сприятиме більшому охопленню та ефективності волонтерських програм.

Допомога молоді знайти своє місце у суспільстві, розвинути навички та

забезпечити позитивний вплив на спільноту може волонтерство та соціальна робота Для того, щоб залучити молодь до волонтерства, необхідно використовувати технології соціальної роботи та наступні рекомендації:

- Розвивати онлайн-платформи, які забезпечують доступ до волонтерських можливостей для молоді, зокрема для внутрішньо переміщених осіб.
- Використовувати соціальні медіа для популяризації волонтерства серед молоді та активізації участі.
- Організовувати спеціалізовані тренінги та семінари з волонтерства та соціальної роботи.
- Підтримувати волонтерські спільноти та надавати їм ресурси для розвитку.
- Враховувати потреби та бажання молоді при розробці волонтерських ініціатив, створюючи діалог для покращення процесів.

Усі ці рекомендації спрямовані на покращення умов для залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства, їх адаптацію до нових реалій та забезпечення ефективної інтеграції у громаду. Завдяки комплексному підходу до соціальної роботи можна значно підвищити мотивацію молоді до участі у волонтерській діяльності та забезпечити їхнє успішне соціальне включення.

Залучення молоді до волонтерства та соціальної роботи є ключовим аспектом розвитку громадянського суспільства та соціальної інтеграції, особливо для внутрішньо переміщених осіб. Враховуючи всі аспекти, що стосуються соціальної роботи з молоддю, слід відзначити важливість комплексного підходу, що включає не тільки організаційні, але й технологічні інновації.

1. Використання інтернет-технологій і соціальних мереж: Цифровізація волонтерської діяльності може значно спростити доступ до волонтерських можливостей. Онлайн-довідники, мобільні додатки і соціальні медіа створюють нові можливості для інформування та залучення молоді до волонтерства. Внутрішньо переміщена молодь, яка може мати обмежений доступ до традиційних джерел інформації, знайде ці ресурси зручними та доступними.

2. Розробка гнучких програм волонтерства: Оскільки молодь часто має обмежений час або мобільність, важливо запропонувати різноманітні форми волонтерства, зокрема короткострокові або дистанційні проекти. Це дозволить залучити молодь, навіть якщо вона не має можливості постійно брати участь у традиційних волонтерських заходах.
3. Навчання та підтримка волонтерів: Оскільки соціальна робота та волонтерство вимагають певних навичок та знань, необхідно створити можливості для навчання, семінарів та тренінгів. Це не лише дозволить молоді здобути корисні практичні навички, але й сприятиме розвитку їхнього професійного потенціалу.
4. Підтримка внутрішньо переміщеної молоді: Враховуючи стрес та травми, які переживає внутрішньо переміщена молодь, важливо забезпечити належну психологічну та емоційну підтримку. Вона повинна відчувати себе прийнятою, підтриманою і цінною, що підвищить її мотивацію до участі в волонтерських програмах.
5. Взаємодія з місцевими організаціями та владою: Співпраця між громадськими організаціями, місцевою владою та волонтерськими центрами сприятиме більш ефективному вирішенню соціальних проблем і розвитку волонтерства в регіоні. Спільні зусилля можуть допомогти забезпечити фінансування, ресурси та логістичну підтримку для програм, що орієнтовані на молодь.
6. Адаптація до потреб конкретних груп: Важливо враховувати соціально-психологічні особливості різних груп молоді, зокрема внутрішньо переміщених осіб. Створення комфортних і безпечних умов для волонтерства допоможе молодим людям адаптуватися, усвідомити свою роль в громаді і активізувати їхній внесок у соціальний розвиток.

Практичне застосування технологій соціальної роботи в організаціях:

- Порівняльний аналіз волонтерських центрів, таких як БО «Небайдужі Черкаси» та «Наш батальйон», показав наявність сильних і слабких сторін в реалізації соціальних ініціатив. Виявлені результати дозволяють

розробити конкретні рекомендації щодо удосконалення технологій соціальної роботи.

Ключові рекомендації для вдосконалення соціальної роботи:

1. Розширити онлайн-платформи для доступу до волонтерських можливостей.
2. Ввести в практику більш гнучкі форми волонтерства (дистанційне, короткострокове).
3. Забезпечити комплексну підтримку для внутрішньо переміщених волонтерів, включаючи психологічну допомогу.
4. Розвивати тренінгові програми та семінари, спрямовані на розвиток навичок молоді.
5. Посилити співпрацю з місцевими громадами та організаціями для більшої ефективності волонтерських проектів.

Загальний висновок: Розвиток технологій соціальної роботи та вдосконалення волонтерських ініціатив є ключовими для інтеграції молоді, особливо внутрішньо переміщеної, у соціальну діяльність. Врахування її потреб та бажань, застосування цифрових технологій і співпраця з місцевими організаціями значно покращить ефективність волонтерських програм, що дозволить досягти соціальних змін та сприяти розвитку громади

ВИСНОВКИ

Дослідження показало, що соціальна робота із залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства є важливим і ефективним інструментом для сприяння соціальній інтеграції цієї групи. Волонтерська діяльність сприяє адаптації молоді до нових умов життя, допомагає їй здобувати нові знання та навички, а також робить можливим активний внесок у розвиток громади.

Методологічні основи дослідження соціальної роботи:

- Еволюція підходів: Розвиток соціальної роботи у контексті залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства є важливим етапом в соціальній політиці. З плином часу підходи до соціальної роботи та волонтерства змінювались, що вимагає постійного оновлення стратегій і тактик.

- Ключові поняття: Роз’яснення таких термінів, як «соціальна робота», «волонтерство», «залучення», дозволяє чітко окреслити об'єкт і предмет дослідження. Визначення «внутрішньо переміщена молодь» та «місцева молодь» дало змогу точніше з’ясувати їхні специфічні потреби, що дозволяє ефективно впливати на соціальну інтеграцію цих груп.
- Принципи дослідження: Визначено основні принципи, на яких повинна базуватись соціальна робота з цією категорією молоді, зокрема важливість інноваційних підходів та гнучкості у реалізації програм, що враховують соціально-психологічні та культурні особливості.

- сторичний контекст: Врахування змін у соціальній роботі допомагає створювати ефективні стратегії, що є відповіддю на сучасні соціальні виклики.

Теоретичні основи дослідження соціальної роботи:

- Соціально-психологічні особливості: Глибокий аналіз потреб і мотивацій місцевої та внутрішньо переміщеної молоді дав змогу зрозуміти, які фактори можуть впливати на ефективність волонтерської діяльності. Наприклад, внутрішньо переміщена молодь має специфічні потреби, що пов’язані з адаптацією до нових умов життя, подоланням стресових ситуацій і стереотипів.
- Завдання і принципи соціальної роботи: Розглянуті основні принципи, що лежать в основі ефективної соціальної роботи з цією категорією молоді, зокрема індивідуальний підхід і комплексна підтримка на всіх етапах волонтерської діяльності.

- Школа волонтера: Важливим елементом теоретичного аналізу стало визначення концепції «Школи волонтера». Це не просто місце навчання, а й середовище для активізації інтересу до волонтерства, підтримки молоді, надання їй можливості для особистісного зростання. Технологія Школи волонтера є засобом не лише для передачі практичних навичок, а й для розвитку емоційної та соціальної підтримки.

Практичне застосування та рекомендації:

Дослідження показало, що ефективна соціальна робота із залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства може значно покращити їхню соціальну адаптацію та допомогти в подоланні психологічних бар'єрів, пов'язаних з війною та переміщенням.

- Впровадження програм адаптації: Для внутрішньо переміщеної молоді важливо створювати спеціалізовані волонтерські програми, які враховують їхні соціальні та психологічні потреби. Це може включати тренінги з адаптації, навчальні курси, підтримку в соціалізації та інтеграції в нову громаду.
- Широка інформативна кампанія: Підвищення обізнаності серед внутрішньо переміщеної молоді щодо можливостей волонтерства через інформаційні кампанії, використання соціальних мереж та місцевих ЗМІ.
- Залучення місцевих організацій: Співпраця з місцевими громадськими організаціями дозволяє створити більш стійку інфраструктуру для підтримки волонтерів, а також забезпечити необхідну психологічну та матеріальну допомогу.

Дослідження показало, що волонтерство є потужним інструментом соціальної інтеграції для внутрішньо переміщеної молоді, а також ефективним способом розвитку молодіжної активності. Інтеграція цієї категорії молоді в процеси волонтерської діяльності не лише допомагає адаптуватися до нових умов життя, а й сприяє розвитку громади в цілому. Подальший розвиток соціальної роботи та волонтерства має ґрунтуватися на принципах інклюзивності, підтримки та доступності, з урахуванням специфічних потреб внутрішньо переміщених осіб.

Дослідження, яке було проведено, стало важливим етапом у розробці практичних стратегій і програм для залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерської діяльності. Отримані результати надають вичерпні рекомендації для громадських організацій, соціальних працівників, волонтерських центрів і

державних установ щодо ефективного залучення цієї групи до волонтерства, що сприятиме її соціальній адаптації та інтеграції в нові соціальні умови.

Розробка технології соціальної роботи:

Порівняльний аналіз досвіду організацій, таких як БО «Небайдужі Черкаси» та Волонтерський центр «Наш батальйон», дозволив виявити ключові особливості, що сприяють успішному залученню внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства. Серед найважливіших аспектів були виокремлені ефективні методи організації волонтерської діяльності, чітка комунікація з учасниками, надання можливостей для розвитку особистісних і професійних навичок, а також створення комфортного середовища для адаптації молоді.

Основні рекомендації для подальшого розвитку соціальної роботи такі як:

1. Розвиток програм залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства: Важливо створювати програми, які будуть спеціально орієнтовані на внутрішньо переміщену молодь, враховуючи її потреби, досвід і можливості. Це дозволить розвивати відповідальні ініціативи, які допоможуть цієї категорії молоді адаптуватися до нових умов життя.
2. Створення шкіл волонтерів: Ініціативи, які сприяють розвитку шкіл волонтерів, будуть корисними для надання молоді не лише практичних навичок, але й створення середовища для особистісного розвитку. Такі школи можуть стати важливими для соціалізації внутрішньо переміщеної молоді.
3. Індивідуалізований підхід: Кожен учасник волонтерської діяльності має свої унікальні потреби та можливості. Важливо забезпечити персоналізовані умови участі для кожного волонтера, що сприятиме більш ефективному залученню та збереженню участі в програмі.
4. Використання інноваційних технологій: Застосування сучасних онлайн-платформ і мобільних додатків дозволить забезпечити доступність інформації про волонтерські програми для молоді, зокрема для тих, хто має обмежений доступ до ресурсів.

5. Партнерство з організаціями та державними структурами: Співпраця з громадськими організаціями, державними установами та бізнес-сектором є важливим кроком у створенні спільних програм і ресурсів, що забезпечать стабільну підтримку для волонтерів.
6. Соціальна підтримка та психологічна допомога: Для внутрішньо переміщеної молоді важлива наявність не лише матеріальної, а й психологічної підтримки. Програми, які включають консультативні послуги і заходи з психологічної підтримки, допоможуть зняти стрес, сприятимуть соціальній адаптації та підвищать ефективність волонтерських ініціатив.
7. Моніторинг і оцінка ефективності: Важливо створити системи моніторингу та оцінки програм, щоб можна було вимірювати їхню ефективність і при необхідності коригувати стратегії.
8. Сприяння соціальній інтеграції: За допомогою волонтерської діяльності можна сприяти соціальній інтеграції внутрішньо переміщеної молоді, надаючи їй можливість активно включатися в життя громади.

Подальші кроки для вдосконалення соціальної роботи: Результати цього дослідження мають безпосереднє значення для покращення соціальних ініціатив та розвитку соціальної роботи з внутрішньо переміщеною молоддю. Завдяки інсайтам, отриманим у рамках дослідження, можна буде:

- Впровадити кращі практики: На основі досвіду організацій, таких як «Небайдужі Черкаси» та «Наш батальйон», сформулювати набір практик, які можуть бути адаптовані для інших ініціатив.
- Створити інклюзивні програми: Розробка таких програм волонтерства, які враховують всі аспекти життя внутрішньо переміщеної молоді, може значно підвищити залученість цієї категорії населення.
- Розвивати інфраструктуру для волонтерів: Підтримка й розвиток інфраструктури для волонтерів, включаючи створення онлайн-платформ та організацію тренінгів, допоможе забезпечити стійкий розвиток волонтерської діяльності.

Дослідження підкреслює важливість розвитку соціальних ініціатив для залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства. Врахування всіх аспектів - від психологічних потреб до застосування сучасних технологій - є ключовим у створенні ефективних стратегій і програм. Залучення внутрішньо переміщеної молоді до волонтерства не лише допомагає їй адаптуватися до нових умов, але й сприяє розвитку громади, покращенню соціальної взаємодії та загальному соціальному прогресу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Амброзійчук О. Соціальна робота з внутрішньо переміщеною молоддю : теорія, практика, перспективи розвитку. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2022. 232 с.

2. Бабій А. В. Волонтерська діяльність молоді як інструмент соціальної роботи. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Серія : Педагогіка.* 2020. Випуск 101. С. 11-16.

3. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 176 с.

4. Бєспалова К. О. Мотиваційні аспекти волонтерства: досвід західних країн. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право : зб. наук. пр.* 2012. № 3 (15). С. 67-71.

5. Білоконь Т. Соціальна робота з внутрішньо переміщеною молоддю в Україні : виклики та перспективи. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2022. 184с.

6. Білоус Л. Волонтерство як елемент соціальної роботи з молоддю. *Соціальна робота : теорія та практика.* 2019. № 1. С. 13-19.

7. Бойко В. В. Соціальна робота з внутрішньо переміщеною молоддю у волонтерській діяльності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціальна робота.* 2022. № 2 (32). С. 79-86.

8. Бойко Г. В., Овчарова В. С., Буренков В. О. Групова соціальна робота з залучення школярів та студентської молоді до волонтерства. *Науковий журнал Хортицької національної академії.* 2022. Вип. 1(6). С. 113-123.

9. Бондаренко А., Вдовцов Ю. Посібник по роботі з волонтерами. Київ, 2021. 164 с.

10. Бондаренко З. Організація волонтерської роботи майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу : дис. канд. пед. наук : 13.00.05. Київ, 2008. 247 с.

11. Будяк О. В. Соціальна робота з молоддю як фактор розвитку

громадянського суспільства. *Вісник НУБіП України.* 2022. № 2(97). С. 154162.

12. Буренков В. О., Бойко Г. В. Роль школи волонтерства у формуванні професійної культури у майбутніх волонтерів. *Молода наука-2021:* зб. наук. пр.. студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. Т.2. С. 427-433.

13. Буренков В. О., Бутченко Т. І. Роль волонтерів в наданні соціальної допомоги внутрішньо переміщеним особам в сучасній Україні. *Молода наука-2022*: зб. наук. пр.. студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених. Запоріжжя: ЗНУ, 2022. Т.3. С. 179-183.

14. Буренков В. О., Бойко Г.В. Роль волонтерства у підготовці молоді до трудової діяльності. *Молода наука-2023:* зб. наук. пр.. студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених. Запоріжжя: ЗНУ, 2023. Т.2. С. 362-367.

15. Буренков В.О. Сучасне значення молодіжного волонтерства в наданні соціальної допомоги постраждалим від військової агресії в Україні. *Соціальне прогнозування та проектування майбутнього: зміни глобальної безпеки як виклик миротворенню та медіації* : матеріали ХН Міжнародної наукової конференції, Запоріжжя, 10 червня 2022 р. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2022. С. 153-155.

16. Вайнілович Н. Волонтерський рух у сучасному українському суспільстві : мотиваційний аспект. *Методологія, теорія і практика соціологічного аналізу сучасного суспільства.* 2010. № 2. С. 407 - 410.

17. Вакуленко Н. О. Волонтерство як інструмент соціальної роботи. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 152 с.

18. Василенко К. А. Волонтер - це стан душі. *Волонтер.* 2001. № 10. С. 24 - 32.

19. Вікторова А. Волонтерство як форма соціальної роботи з молоддю. Київ : Освіта України. 2022. 140 с.

20. Вороніна О. В., Матвійчук О. В. Волонтерство як форма соціальної роботи з молоддю. Київ : Наукове видавництво «Професіонал», 2021. 120 с.

21. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження : Методологічні поради молодим науковцям. Київ - Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.

22. Горєлов Д. М., Корнієвський О. А. Волонтерський рух : світовий досвід та українські громадянські практики (аналітична доповідь). Київ : Національний

інститут стратегічних досліджень, 2015. 36 с.

23. Грицай І. В. Волонтерська діяльність як фактор розвитку молоді. *Наукові записки Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія : Соціальні та гуманітарні науки.* 2020. Випуск 10. С. 59-64.

24. Грінченко М. В., Осипенко О. В. Соціальна робота з молоддю : теорія та практика : навч. посіб. Київ : *Видавничий дім «Плеяда».* 2022. 300 с.

25. Заверико Н. В. Основи управління діяльністю волонтерів : посібник для керівників волонтерських груп та програм. Запоріжжя, 2004. 25 с.

26. Зайцева О. Соціальна робота з внутрішньо переміщеною молоддю : досвід України та країн Європейського Союзу. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2021. 216 с.

27. Ільїна М. В. Волонтерська діяльність молоді : соціально-психологічні аспекти : монографія. Запоріжжя : Науково-дослідний інститут педагогіки і психології, 2022. 264 с.

28. Калениченко Р. А. Волонтерство в соціальній роботі : навч. посіб. Київ : КиМУ, 2008. 86 с.

29. Капська А. Й. Соціальна робота : деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю. Київ : УДЦССМ, 2003. 220 с.

30. Квітка О. В. Волонтерська діяльність молоді: соціальний аспект. Київ : Видавництво Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2015. 200 с.

31. Кізима Л. М., Шеремета Н. В. Волонтерська діяльність молоді в Україні : сучасний стан та перспективи розвитку. *Вісник соціально-економічних досліджень.* 2022. Вип. 1 (30). С. 153-160.

32. Клименюк Н. Волонтерська практика як одна із форм підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-педагогічної роботи в громаді. *Виховуємо громадянина.* 2010. № 1-2 (50-51). С. 101-107.

33. Клімова О. А. Вплив волонтерства на соціальну адаптацію внутрішньо переміщеної молоді. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціальна робота.* 2022. № 2 (32). С. 94-100.

34. Коваленко О. Волонтерська діяльність як засіб соціальної адаптації внутрішньо переміщеної молоді. Київ : Педагогічна думка, 2022. 160 с.

35. Кравчук Н. Волонтерська діяльність молоді як фактор розвитку громадянського суспільства. *Соціальна робота : теорія та практика.* 2021. № 2. С. 21-26.

36. Кривенко І. Волонтерство як метод соціальної роботи з внутрішньо переміщеною молоддю. Київ : Ліра-К, 2022. 100 с.

37. Лях Т. Волонтерство. Порадник для організатора волонтерського руху / авт. кол.: Т. Л. Лях, О. В. Безпалько, Н. В. Заверіко, І. Д. Зверева, Н. В. Зімовець. Київ : ВГЦ «Волонтер», 2001. 552 с.

38. Лях Т. Л. Види мотивації до волонтерської діяльності. *Вісник Запорізького національного університету.* 2011. № 2(15). С. 37 - 41.

39. Лях Т. Л. Волонтерство як суспільний феномен. *Проблеми педагогічних технологій* : зб. наук. пр. / Волинський державний університет імені Лесі Українки. Луцьк : Волинський академічний дім, 2004. Вип. 3-4. С. 139-144.

40. Лях Т. Л. Історичні засади соціально-педагогічної діяльності волонтерів за кордоном. *Волонтерство як ресурс соціальної роботи у громаді* : матеріали Міжнар. наук. конф. для студ. та аспір. «Обличчя соціальної держави» в рамках проекту «Покращення якості соціальних послуг дітям та сім'ям у громаді», Київ, 22-23 берез. 2006 р. Київ : Християнський дитячий фонд, 2006. С. 61-70.

41. Лях Т. Л. Менеджмент волонтерських груп від А до Я : навч.-метод. посіб. / за ред. Т. Л. Лях ; авт.-кол.: З. П. Бондаренко, Т. В. Журавель, Т. Л. Лях та ін. Київ : Версо-04, 2012. 288 с.

42. Лях Т. Л. Напрямки соціально-педагогічної діяльності студентських волонтерських груп. *Соціальна робота і сучасність : теорія та практика. 2010.* С. 332—333.

43. Матвєєв С. Соціальні аспекти волонтерського руху : минуле та сьогодення. *Вісник Запорізького національного університету.* 2010. № 1 (3). С. 161 - 165.

44. Морозова О. І. Соціальна робота з залученням молоді до волонтерської діяльності. *Наукові записки Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Соціально-економічні науки.* 2019. Вип. 233. С. 145-150.

45. Муравльова О. Соціальна робота з внутрішньо переміщеною молоддю

: виклики та перспективи. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. 2022. 220 с.

46. Овчарова В. М. Фактори ефективного здійснення соціальної роботи із залучення молоді до волонтерської діяльності на рівні громади. Київ : Видавничий дім «Плеяда», 2020. 100 с.

47. Олійник В. В. Соціальна робота з молоддю як фактор розвитку громадянського суспільства. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». Серія «Соціологія».* 2022. № 26. С. 34-42.

48. Омельченко А. В., Волкова Н. А., Супруненко О. В. та ін. Волонтерство як соціальний інститут : теорія, практика, перспективи. Київ : Видавництво Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2022. 336 с.

49. Осипенко О. Волонтерська діяльність молоді як форма соціальної роботи. *Соціальна робота : теорія та практика.* 2020. № 4. С. 17-22.

50. Особливості волонтерства та його розвиток в Україні / О. Г. Зима,. В. О. Підгайна. Харків : Видавництво Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, 2011. 48с.

51. Павлюк К. С. Волонтерський рух : зарубіжний досвід та вітчизняні практики. *Інвестиції: практика та досвід.* 2015. № 2. С. 87-93.

52. Підготовка волонтерів та їх роль у реалізації соціальних проектів / заг. ред. І. Звєрєвої, Г. Лактіонової. Київ : Науковий світ, 2004. 512 с.

53. Пісоцька О. Волонтерська діяльність як засіб самореалізаційної та соціальної адаптації внутрішньо переміщеної молоді. Київ : Видавничий дім «Академія». 2022. 180 с.

54. Пономаренко М. О., Федотова Т. В. Залучення молоді до волонтерської діяльності як елемента соціальної роботи. *Соціальна робота : теорія та практика.* 2017. № 4. С. 21-26.

55. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19 квітня 2011 року № 3236-VI. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17 (дата звернення: 21.11.2023).

56. Пушкарьова І. А. Соціальна робота з молоддю в Україні : сучасний стан та перспективи розвитку. Київ : Знання, 2021. 240 с.

57. Руденко Н. В. Соціальна робота з молоддю в умовах волонтерства :

теорія і практика. Київ : Видавництво Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2019. 224 с.

58. Степанюк О. Залучення молоді до волонтерської діяльності : теоретико-методологічні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Міжнародні відносини.* 2022. Вип. 49. С. 111-116.

59. Скрипник О. О., Міщенко О. О. Соціальна робота з молоддю в контексті волонтерської діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2022. Вип. 147. С. 144-151.

60. Супруненко М. Я., Супруненко О. В., Бойко В. В. та ін. Соціальна робота з внутрішньо переміщеною молоддю : теорія, практика, перспективи. Київ : Видавництво Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2022. 272 с.

61. Супруненко О. В. Волонтерство як форма соціальної адаптації внутрішньо переміщеної молоді. *Видавництво Київського національного університету імені Тараса Шевченка.* 2022. № 2 (32). С. 72-78.

62. Ткаченко В. М. Соціальна робота з внутрішньо переміщеною молоддю: виклики та перспективи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.* Київ. 2022. № 2 (32). С. 87-93.

63. Тохтарьова І. М. Волонтерський рух в Україні : шляхи до розвитку громадянського суспільства як сфера соціальних відносин. *Теорія і практика державного управління і місцевого самоврядування.* 2014. № 2. С. 156—161.

64. Тюптя А. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика : навч. посіб. Київ : ВМУРОЛ «Україна», 2004. 408 с.

65. Філоненко А. С. Соціальна робота з молоддю : теорія, технології, практика. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 352 с.

66. Шарапова Т. Роль волонтерства в професійному становленні майбутніх соціальних педагогів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки.* Випуск. 97. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. С. 327-333.

67. Шахрай В. М. Технології соціальної роботи : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 464 с.

68. Шевченко Н. Соціальна робота з молоддю : залучення до волонтерської діяльності. Київ : Центр соціальних інновацій, 2019. 128 с.

69. Шипилов В. М., Шипилова О. В. Волонтерська діяльність молоді : теоретико-методологічні аспекти. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2020. 288 с.

70. Школа волонтерів : навч. посіб. / за заг. ред. Г.С. Скитьової ; авт. кол. : Брик Я. А., Говорун Н. В., Дементьєв В. В., Лащук О. М., Мельник О. В., Потій О. В., Скитьова Г. С., Тищенко М. П. Київ, 2016. 166 с.

71. Шульга О. В. Психолого-педагогічні аспекти соціальної роботи з молоддю. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія : Психологія.* 2020. № 168. С. 229-236.

72. Юрченко І. В. Динаміка суспільно-політичної активності населення України. *Соціальні виміри суспільства.* Київ : Інститут соціології НАН України, 2005. Випуск 8. С. 188 - 202.

73. Янц Н. Д. Основи діяльності волонтерів : курс лекцій. Переяслав-Хмельницький : ПП «СКД», 2009. 200 с.

74. Hayton, John. They do treat us as a bit normal now: Students' experiences of liminality and communitas whilst volunteering on a sports-based outreach project. *International Review for the Sociology of Sport.* 2019. Vol. 53. No. 7. P. 86-89.

Lenares, Ian I., and Custer Deocaris. Volunteerism is Associated with Improved Student Soft Skills. *Journal of Interdisciplinary Studies in Education.* 2019.